8287
IV

Pawlicki Stefan, ks. prof. dr.

Luźne materiały i notatki treści filozoficznej, teologicznej, oraz odnoszące się do historii Kościoła.
R. 1868 – 1890.

1

Th. I.

De vita vegetativa.

I. Plantæ tum a mineralibus differunt, tum proprias suas habent functiones.
A mineralibus quidem differunt:
organismo et figura, chimica compositione et ortu, incremento ac duratione.
Functiones vero plantarum propriæ aut nutritivæ sunt aut reproductivæ.
Nutritivæ hæ fere sunt: absorptio, circulatio, respiratio, secretiones tandem et assimilationes.
Reproductivæ vero s. generativæ ad germen spectant producend.
sunt autem hæ: florum eductio, ovulorum fecundatio, fructificatio, disseminatio.
Eo perfectior planta erit, quo plures functiones propriis perficit organis.
Functiones nutritivæ in bonum individui sunt, generativæ in bonum speciei.
Functiones reproductivæ nutritivæ nobiliores sunt, cum per illas novum individuum producatur, per has tantum individui pars.
Utriusque generis functiones ad vitam vegetalem necessariæ sunt.
Veteres tria distinguebant in vita vegetativa: nutritionem, augmentum, generationem. Moderni quidem tota ad nutritionem revocant.

II. Vitæ seu appellationem suam genericam plantis competit, etiamsi solo constent organismo.
Qui plantis principium simplex inesse negant, vitam vero convenire, eo nituntur, quod principium functionum vegetalium ipsis sit intrinsecum, s. actio immanens, in qua vita consistit.
Duplex distinguendus est vitæ conceptus, genericus et specificus.
Genericus: idem est subjectum agens et patiens.
specificus: est idem identitate realitatis, non tantum ratione alicujus synthesis et naturæ compositæ.
Patet quod si in plantis non est nisi materia organicæ disposita s. organismus, nullum realiter esse subjectum a quo sit operatio quæ in ipso maneat. Functiones enim organismi eunt partis in partem, atomi in atomum, s. eunt transeuntes. Manent quidem in organismo, non manent in eo, a quo procedunt.
Vita quidem aliqua, generice sumpta minusque perfecta potest in solo inesse organismo. Nam operatio, ex viribus s. partibus organismi procedens, in ipso manet neque ad extra progreditur. Unde magnum ~~sch~~ remanet discrimen inter organicam atque inorganicam naturam. Hæc ex entibus coalescit, quæ simul conjuncta ad extra agunt, ~~alia~~ atque immutant; ~~illa~~ se ipsam immutat ac perficit. Convenit igitur ei quædam ratio actus immanentis et vitæ, manet enim actus in toto quod operatur.
Machina neque se ipsam immutat neque perficit, sed operatur ad extra, unde

nō recte organismo cōparatur, quā tamē cōparationē hodierni materialistæ in deliciis habent.

Obj: Vires organismi cū mechanicæ sunt, pendent a causa motrice extrinseca; atqui operatio, cujg causa extra illud ē in quo ipsa manet. —

Resp. Disting: Nulla esset operatio imanens, si causa extrinseca cōtinuato impulsu moveret partes oēs organismi, C.
nulla esset operatio imanens, si semel impresso motu, quo atomi in organismū coalescerent, eædē atomi in motu perseverantes virībg suis se temperent ē modificent, ita ut vis quædā oriatur a synthesi atomoz v. organismi eaq. perseveret — N.
Primū principiū motg vitalis erit extrinsecū, ipsa vis vero erit imanens.

III. Multo magis vera vita plantis cōpetit si præter organismū habent principiū simplex. Q. 2is mō intelligi pō. Primg mᵈ hic erit:
Principiū simplex organismū vegetalē regit, nō informat, ita ut sit in organismo tantumᵒ causa efficiens, cōferens vires materiæ, motū imprimens atomis.
Quæ si ita sint, quæri pō, utrū sub principii istig impulsu solg organismg an totū nutriatur? Si primū affirmatur, nulla ē singuloz actio vitalis, quia nulla actio imanens. Nō vivit pr. simplex, quia actio ejg transit in corpg, neq h. vivere dici pō, cū ejg nutritio ē incrementū determinentur a causa extrinseca. Nō igitur habetur vita specf.
Q. si dicatur, nutritionē aliasq hujgmi functiones manere in principio simplici, a quo procedunt, h. intelligi nequit. Fiunt eni functiones istæ per additionē partiū, at simplici enti nihil pō addi:
Tenemg igitur, vegetationē ejgq partes formaliter nō cōpetere nisi corpori, principio vero simplici cōpetere efficienter.
Neq hac in hypothesi sensu gener. videtur vita cōpetere plantis, si eni prin. simpl. tantumᵒ regens ē, semper extra naturā vegetalē manet neq unū habetur subj. in quo posset dici actg vegetationis manere.
Quæ: ac prinᵒ: illud posit esse nō simplex ē cōpositū?
Qui negant vires materiæ inorgan: inhærentes sufficere ad producenda vegetationis phænomena, licet specialissimo mᵒ cōbinatas existimat vegetationē nō posse explicare, nisi per prinᶜ superioris ordinis. Q. prinᶜ ut satisfaciat desideratis, necesse ē
1ᵒ sit substantia
2ᵒ substantia simplex quantitative.
Primū patet, nā v. substantia ē v. accidens; si accidens, materiæ erit accidens ē tū materia sibi sufficit ad vitā vegetativā. Q. eni subj. pō per accidens sibi naturale, per se pō simpliciter. Neq dicas substantiā esse incōpletā, nā pō esse incōpleta ratione naturæ, nō vero ratione substantiæ
Alterū etiā per se patet, nā subst: quæ nō ē simplex quantitative, dividi

pō in alias substantias ēq corpq, corporeæ vero substantia ab auctoribq istiq hypoth. declarata ē insufficiens ad producenda phænom. vegetationis.

VI Altera forma principii simpl. hæc erit, ut

Principiū vitæ uniatur materiæ formæ instar ē cū eā unū efficiat esse substantiale.

Hæc porro anima erit. Patet eū qui plantis animā tribuit, verā eis vitā asserere, ē eni unū ex duobq subj. in quo ē princ. vegetationis ē vegetatio ipsa.

Quæ: an sit possibilis hypothesis ista?

Resp: affirm. Dumº vitæ intelligatur Pō v. ex substantiā simpl., a corpore distincta ē corpore ipso fieri unū per se, unū esse, quatenq ex ambobq una fiat natura, nō vero tanquā existat una nova substantiā simplex in ordine subst. Cf. th. 16 e 19.–

Iā vero ut fiat hujqmi unio in plantis, 3 postulantur:

1º utrinq elementū sit pro vegetatione incōpletū

2º alterū activitate immutante polleat, alterū vegetationis esse subj. ponit.

3º principiū act. nō valeat vi exercere suā nisi consociatū materiæ atq ejq viribq modificatū.

Tū ex ambor unione una fit natura, novar princ. operationū, quæ propriæ sunt totiq. Hæc vero oīa possibilia sunt.–

Quæ: an hypoth: hac admissa vita specif: plantis sit asserenda?

Necesse ē singulæ explicentur functiones vegetales. Generatio quidē, qui ē actq principalis vitæ veget: nō immanens ē, verū transiens. Assimilatio materiæ heterogeneæ pariter actio transiens ē, in sit immutatio rei, diversæ ab assimilante. Augmentatio ē nutritio sunt quidē principaliter ab elemento simpl. tanquā agente, at formaliter non recipiuntur nisi in corpore. Fit quidē una ex duabq natura, at terminq operationis nō immanet illi a quo procedit, manet eni v. in eo q. gignitur v. q. assimilatur v. q. augetur ē nutritur.–

Obj: habetur ~~unū esse q. ē agit ē patitur~~. Resp: unū esse naturæ C. v. unū esse substantiæ cōpositæ – N unū esse realitatis v. unā realitate N.

Patet in hac quoq hypoth: nequire vitā specif. asseri plantis. Cōpetit tamē sec. notione gener., in unū sit naturale subj: in quo cōpletur activæ ē passivæ veget. operationes.

Vitā perfectiorē quominq tribuatur plantis, ipse sensq communis repugnat; in nulla lingua hum: planta vocatur animans. Scri. vero ab animalibq vitæ exordiū ducit (Gen. 1.12.20), plantas vero viventibq directe opponit (ib. IX.3)

V. Quae: utrum obtineri possint nec ne omnia phaenomena veget. per solas vires phys. materiae, excluso omni princ. simpl. qualecumque illud sit?

Non h. contenditur, ut vires quae actu reperiuntur in materia in organ. edant phaeno. veget. sed videnda potius est, possintne materiae organ. competere quaedam vires, quae valeant causa esse vegetationis.

II. 269: Neque enim certo constat omnes vires, quae materiae competere possunt, in regno inorg. reperiri neque in supponi potest sine petitione princi: in quo sophisma tamen non pauci incidere videntur, qui ut ostendant id omne quod materia sola potest, ab inorg. naturis argumenta petunt, ac si iis tantum vires materiae continerentur. –

Non loq. de materia prima sed rei. h. e. realiter subsistente et agente.

Vett. quidem cerebant plantas constare ex materia 1a et forma subst. Cum vero forma subst: in plantis princ: sit operationum, quae quodam licet imperf. modo manent in agente atque hujus modi princ: vocetur anima, pro certo habebant, esse animam in plantis. Quae: igitur apud eos ad h. revocabatur: essentne nec ne in plantis operationes immanentes; quod si affirmab: principium ex illorum modo loq. anima vocanda erat.

Hodie vero potius in quae: utrum in plantis manifestentur nec ne certae quaedam functiones quae vires corporeas excedant

Praenotiones de vita.

Anthropologiam nominamus hanc partem potius quā psychologiā, quiā de hoīe, veterū more, nō de anima tantū, acturi sumus (II. 251)
Ratione pugnand ē e seposita paulisper auctoritate magistror, demonstrand ē philosophicā methodo vera esse quæ magistri docuerunt. (252)
Actio dicitur i. quo effectus a causa procedit s. causa constituitur agens. Ē proinde actio ipsa causæ causalitas.
Causæ agenti respondet subjectū patiens s. unaquæque causa actu agens habet subjectū in quo agit. Ē igitur passio effectus causæ, quædā subjecti immutatio a causa procedens.
Pō autē actio v. imanens esse v. transiens; alio eni mō intellectus agit, dū ratiocinatur, alio mō ignis dū calefacit quāvis ē hunc ē illū agere dicamus.
In actione transeunte subjectū extra causā ē, ita ut propterea dicatur transiens, quia a subjecto agente transit ad patiens: subjecto vero imanenter agens nō ē aliud a subjecto patiente, unde imanens dicitur actio illa, utpote in agente manens. Terminus tandē actionis transeuntis recte effectus dicitur, actionis vero imanentis potius actus appellatur.
Potē autē actio formaliter imanens esse eadē virtualiter transiens, puta actionē effectivā Dei.–
Ens vivens in actu primo pō actionē imanentē edere, in actu secundo eā re vera edit. I. q. vivit operando se modificat v. perficit, unde distinguitur ab iis quæ transeunter agunt, quippe quæ nō se ipsa, sed alia subjecta modificent.–
D. Tho. 1. q. 18. a. 1: ex his, quæ manifeste vivunt, accipere possumus, quorū sit vivere ē quorū nō sit vivere. Vivere autē manifeste animalibus convenit. Dicitur eni in libro de vegetabilibus (Arist. de plantis, I. 1.) q. vita in animalibus manifesta ē. Unde sec. illud oportet distinguere viventia a nō viventibus, sec. q. animalia dicuntur vivere. H. autē ē in quo primo manifestatur vita ē in quo ultimo remanet.
Primo autē dicimus animal vivere quando incipit ex se motū habere ē tamdiu judicatur animal vivere, quādiu talis motus in eo apparet; quando vero jā ex se nō habet aliquē motū, sed movetur tantū ab alio, tunc dicitur animal mortuū per defectū vitæ. Ex quo patet q. illa proprie sunt viventia quæ se ipsa sec. aliquā speciē motus movent, s. accipiatur motus proprie, sicut motus dicitur actus imperfecti i. e. existentis in potentia, s. motus accipiatur comuniter, prout motus dicitur actus perfecti, prout intelligere ē sentire dicitur moveri, ut dicitur in 3o de anima, ut sic viventia dicantur, quæcunq se agunt ad motū v. operationē aliquā; ea vero in quor natura nō ē, ut se agant ad aliquē motū v. operationē, viventia dici nō possunt, nisi per aliquā similitudinē."
Dicunt igitur veteres viventiā vīa ea, quæ se ipsa sec. aliquā speciē motus movent h. e. quæ in se habent principiū motus s. modificationis qua perficiuntur.

Recentiores physiologi, parvi facientes D. Tho. auctoritate, multas ineptas protulerunt vitæ definitiones.

Ern. Stahl: vita ē nihil aliud formaliter, quā conservatio corporis in sua mixtione corruptibili, sine ōī corruptionis istigni actualis eventu.

Resp: Nimis largā dedit definitionē, quæ ōī conventibq etiā conveniat.

Bichat: cōplexio functionū, quæ morti resistunt.

Resp: nō docet, quid sit vita neq licet vitā explicare per mortē.

Richerand: cōplexio phænomenoq, quæ sibi succedunt in corporibq organicis intra limitatū corporis spatiū.

Resp: Indicat materialē vitæ causā, nō formalē eaq nō valet, nisi pro sola vita organica.

Vita eo perfectior erit, quo magis principiū operationis subjecto ē intrinsecū s. quo minq pendet ab alio extrinseco.

D. Thom. I. q. 18. a. 3: Considerand ē q. cū vivere dicantur aliqua sec. q. operantur ex se ipsis ē nō quasi ab aliis mota, quanto perfectiq cōpetit h. alicui, tanto perfectiq in eo invenitur vita. In moventibq autē ē motis tria per ordinē inveniuntur.

(1) Na 1° finis movet agente, agens vero principale ē q. per suā formā agit, ē h. interdū agit per aliq. instrumentū q. nō agit ex virtute suæ formæ, sed ex virtute principalis agentis, cui instrumento cōpetit sola executio actionis. Inveniuntur igitur quædā quæ movent se ipsa, nō habito respectu ad formā v. finē, quæ inē eis a natura, sed solū quantū ad executionē motq; sed forma, per quā agunt ē finis propter quē agunt, determinantur eis a natura: ē hujqmōi sunt plantæ, quæ sec. formā inditā eis a natura, movent se ipsas sec. augmentū ē decrementū.

(2) Quædā vero ulteriq movent se ipsa, nō solū habito respectu ad executionē motq, sed etiā quantū ad formā, quæ ē principiū motq, quā per se acquirunt ē hujqmōi sunt animalia, quoq motq principiū ē forma nō a natura indita, sed per sensū accepta. Unde quanto perfectiorē sensū habent, tanto perfectiq movent se ipsa. Nā ea, quæ nō habent nisi sensū tactq, movent solū se ipsa motu dilatationis ē cōstrictionis, ut ostrea, parū excedentia motū plantæ. Quæ vero habent virtutē sensitivā perfecta, nō solū ad cognoscend cōjuncta ē tangentia, sed etiā ad cognoscend distantia, movent se ipsa in remotū motu processivo.

(3) Sed quāvis hujqmōi animalia formā, quæ ē principiū motq, per sensū accipiant, nō tamē per se ipsa præstituunt sibi finē suæ operationis v. sui motq; sed ē eis inditq a natura, cujq instinctu ad aliquid agend moventur per formā sensu apprehensā. Unde supra talia animalia sunt illa, quæ movent se ipsa, etiā habito respectu ad finē, quē sibi præstituunt. Q. quidē nō fit nisi per rationē ē intellectū, cujq ē cognoscere proportionē finis ē ejq q. ē ad finē ē unū ordinare in alterū.

Unde perfectior mõ vivendi ē eoz quæ habent intellectū; hæc enī perfectiꝰ movent se ipsa; ē hujꝰ ē signū, q. in uno ē eodē hōe virtꝰ intellectiva movet potentias sensitivas e potentiæ sensitivæ per suū imperiū movent organa, quæ exequuntur motū. Sicut etiā in artibꝰ videmꝰ, q. ars ad qua pertinet usꝰ navis sc. ars gubernatoria, præcipit ei, quæ inducit formā navis ē hæc præcipit illi, quæ habet executionē tantū in disponendo materiā. Sed quāvis intellectꝰ noster ad aliqua se agat, tamē aliqua sunt ei præstituta a natura, sicut sunt prima principia, circa quæ nō pō aliter se habere ē ultimꝰ finis, quē nō pō nō velle. Unde licet quantū ad aliquid moveat se, tamē oportet q. quantū ad aliqua ab alio moveatur.

Tria igitur distinguenda sunt in principio operationis: <u>forma</u>, per quā agens agit, quæ ē ipsa vis s. natura; <u>finis</u> propter quē agit, tandē <u>executio</u> operationis. Quo minꝰ in his tribꝰ vivens pendet ab alio, eo perfectiꝰ vivit.

Principiū vitæ anima dicitur, quæ ē sec. Aristot. actꝰ 1ꝰ corporis physici organici potentiā habentis vitā. Actꝰ vero 1ꝰ corporis erit 1ª perfectio et quasi fons quidā energiæ in corpore.

Duo postulantur in anima:

1° ut sit 1ū principiū vitæ corporis;

2° ut sit elementū intrinsecū viventis.

Dicitur igitur anima relate ad corpꝰ - angelꝰ nō pō anima dici, etiā si corpori uniatur, nō enī ipsi erit intrinsecū.

Sensu vero comuni effectꝰ vivificꝰ animæ in motu locali habetur.

„Nō recte loquuntur, qui cū demonstraverint esse in hōe præter corpꝰ aliud diversū a corpore principiū, sc. cogitans, inferunt esse animā". - (II. 257) -

Życie uważane we zewnętrznych swoich objawach.

1. Wszystkie istoty żyjące lub za takie uważane, mają odrębny kształt który je wyróżnia od jestestw nieżyjących. Minerał ma zawsze kształt kanciasty i geometryczny, podczas gdy kształt rośliny czy zwierzęcia wyraża się w liniach okrągłych, miękkich i niedających się ująć w ściste formy geometryczne. A to objawia się nie tylko w całym zewnętrznym lub wewnętrznym kształcie, ale i w cząstkach najmniejszych składowych. Kształt

2. Stosunek części płynnych do twardych. Każda istota żyjąca wyróżnia się od nieżyjących miękkością, elastycznością części swoich, pochodzącą z wielkiej ilości płynów domieszanych do części twardych. Stosunek pierwszych do drugich stanowi cechę charakterystyczną istot żyjących. Bo choćby ciała nieorganiczne także zawierają płyny, nie widać w ich rozkładzie ani porządku ani prawa powszechnego. W organizmach mieszczą się w naczyniach i kanałach doskonale przyrządzonych do tego celu. Jedne z nich zawierają płyny przyjęte z świata zewnętrznego a mające służyć za pokarm; inne prowadzą płyny już przerobione, pokarm już gotowy do wszystkich części organizmu, inne wreszcie wydzielają z organizmu niepotrzebne.

3. Im doskonalsze jest zwierzę lub roślina, tem wydoskonalsze są przyrządy, tem zupełniejszy obieg soków. Z niem łączy się przyrząd oddechowy wyciągający z powietrza potrzebne do istnienia gazy, w roślinach węglik w zwierzętach tlen. Oddychanie

4. Czucie. W zwierzętach, im doskonalsze, tem bardziej rozwinięty przyrząd, który czuje, i przyrząd nerwowy. Bez niego nie byłoby ani czucia ani ruchu.

5. Organa. W bryłach martwych napotykamy tę samą masę we wszystkich częściach, w istotach żyjących widzimy mnóstwo części różnych od siebie a mających każda swoje wyłączne przeznaczenie. Za ich pomocą odbywają się osobne funkcye, których nie masz w świecie minerałów.

6. Skład chemiczny także jest odmienny. Części składowe roślin i zwierząt zupełnie inne, niżeli w świecie nieorganicznym. Mączka, klej, guma, białko, fibrina, gelatina, nie napotykane w świecie nieorg. tworzą w roślinach i zwierzętach najrozmaitsze kompozycye, tkanki i przyrządy. Rozkładając je na pierwiastki chem. znajdujemy ich daleko mniej, niżeli w świecie martwym – najczęściej jest ich cztery: tlen, wodór, węglik i azot – ten ostatni nie znajduje się w bryłach martwych. Podczas gdy nieorg. ciała zawsze układają binarny skład, w organicznych łączą się zawsze po trzy lub cztery.

7. Początek. Minerały nie rodzą się, i tworzą się w danych warunkach albo przez mechan. agregacye albo rozkład mechan. żyjące rodzą się zawsze z istoty żywej.

8. <u>Rozwój</u>. Ciała nieorg. powiększają się przez przybywanie nowych podobnych części, wprost z zewnątrz na wewnątrz. W żyjących wzmiernie odbywa się z wewnątrz na zewnątrz, przez asymilacyą niepodobnych części.
Po niejakimś czasie następuje koniec rozwoju w istotach żyjących; umierają, podczas gdy bryły rozpadają się, ale nie umierają. Śmierć to koniec jednostki, zniszczenie jego organizmu, potem rozwiązanie tego organizmu w części składowe.
Gdyby ktoś zarzucił, że nieorg. jestestwa także rozchodzą się w części składowe, odpowiem, że to zniszczenie, ale nie śmierć. Roślina nie wtedy umiera, gdy się spali na popiół, lecz gdy uschnie – spalenie się jest procesem chemicznym, śmierć fizyologiczna.
<u>Pytanie, jakie to siły szczególne sprawiają zjawiska życia?</u>
Trzebaby zbadać śmierć, która jest antytezą życia. Bichat przez nią określa życie, jako niezrozumiałe przez drugie, choć niewątpliwie śmierć rzuca wiele światła na życie.
Widzimy, że siły żywotne w organizmach opierają się ogólnym siłom przyrody, aby nie psuły, lub nawet niszczyły ciała. Siła muszkularna opiera się prawom ciężkości, inne siły opierają się zgubnym wpływom zbytecznego ciepła lub zimna. Opierają się skutkom molekularnym lub chemicznym wielkiej liczby substancyj szkodliwych.
Inne różnią się siły organiczne od sił powszechnych przyrody, to też rozmaitemi oznaczano je nazwami.
Siła plastyczna lub żywotnego oporu, resistance vitale –
Z innych punktów widzenia utworzono wyrazy: drażliwość, wrażliwość, czułość, kurczliwość i t. d.
Słowa te najczęściej nic nie tłumaczą, jeno nazywają po imieniu pewne objawy, których przyczyny istotnej nie znamy.
Molière: l'opium fait dormir, parce qu'il a une force ou vertu dormitive
Stawiamy więc kwestyą w ten sposób:
<u>Czy pierwiastek życia różni się od materyi i sił jej?</u>
Odpowiadają na to jedni, że wszystkie objawy życia w roślinach i zwierzętach, wyjaśnione są siłami mechan. hydraul. chem. t. j. ogólnymi siłami przyrody, gdy dodamy do nich elektr. magn. światło i ciepło. Jeżeli zaś nie wszystkich objawów życia tłumaczyć można za pomocą tych sił, to raczej naszej nieświadomości i niedostatecznemu rozwojowi nauk przypisać należy, aniżeli rzeczywistej niemożebności faktów.
Takie jest przekonanie materyalistów, Dekarta, Sylviusza, Borelli, Boerhave, jatro-chemików, jatro-mechaników

Sami fizyolodzy utrzymują, że żadne nie zachodzi pokrewieństwo między objawami materyi żywej a siłami materyi martwej, że to dwa obozy sobie przeciwne a walka ich jest właśnie życiem. – Bichat.
Przyjmując jednak różnicę pomiędzy obu porządkami sił i zjawisk, szkoła ta – les organicistes – Broussais – zabraniają dalszych poszukiwań – siły organiczne są przywiązane do przyrządów, czy po za niemi istnieje niezależny pierwiastek, któremu zawdzięczają byt swój – tego nie wiedzą i wiedzieć nie chcą.
Kroku tego nie chciała zrobić szkoła organicistów – zrobiła go inna szkoła ~~poczęta~~ medyczna, tak zwani lekarze filozoficzni – medecins philosophes – Szkoła Montpellierska odnosi wszystkie objawy życia do jedynego pierwiastku, pierwiastku życia. Pierwiastek życia, principe vital, według Barthez'a, istotnie różny od materyi organizowanej, jest podstawą, źródłem i prawidłem wszystkich objawów życia, ale życia samego. Dodaje B. że pierwiastek ten może nie tyle różni się od duszy, ile od ciała, może nawet z nią stawiony w niejednym punkcie. Duszy wyłącznie przekazuje objawy czucia i myślenia, pierwiastkowi życia wszystkie objawy, w których brak czy pierwszego czy drugiego. System tych lekarzy nazywa się witalizmem.
Pozostał krok jeden do zrobienia, który już pierwej uczynił Stahl, przydzieleniem wszystkich objawów życia jednej duszy. Dusza panią jest i zarządczynią ciała, bo ona je niejako stworzyła i ukształciła; ona przewodniczy wszystkim objawom, świadomym i nieświadomym – animizm –
Niektórzy uważali animizm i witalizm za jedną naukę, biorąc do tego pochop ze słów Barthez'a, że pierwiastek życia jest może tylko przymiotem, modyfikacyą jednej i tej samej substancyi, której nazwa „dusza" jest obojętną.
Obie nauki mają to wspólnego, że objawy życia i pod wpływów materyi organ: przenoszą pod rządy duszy, pierw: rozumnego.
To było powodem nowego pytania:
<u>Czy życie i czucie są to dwa objawy różne, czy też niezbędnie połączone?</u>
Nieraz odpowiadano twierdząco nawet dla roślin. Emped. Demokr. Platon przypisywali roślinom czucie – z nowszych uczonych zdaje się ostatnim był Darwin, dziad słynnego zoologa. – Wszyscy ci jednak przyznawali czucie tylko w relacyach ze światem zewnętrznym, czucie wrażeń odbieranych.

Niektórzy nowożytni rozciągnęli tę czułość nawet do życia wewnętrznego, zdając się bardziej konsekwentnymi od innych. Powiadali więc, że roślina czuje zarówno wewnątrz jak zewnątrz, w objawach karmienia się i rośnięcia, jak w relacyach na zewnątrz. Że życia nie byłoby w niej gdyby nie było czułości. W wypadku [illegible] naturalnie przypisywali czułość zwierzętom.

Kontkurina : il n'y a sensibilité que là où il y a conscience, un certain degré de conscience. Or le moi n'est pas conscient de la vie même des organes qui sont ses instruments directs. –

Teleologia.

Ta sama celowość, cechująca twory organiczne, odbija w całym świecie nieorganicznym, mianowicie w układzie wszechświata.

A. Prawo grawitacyi ma sobie poddany wszelki ruch w naszym systemie planetarnym; ale żeby działało regularnie, na to potrzeba było osobnych ściśle obmyślonych warunków.

1, siła centryfugalna planet i księżycy powinna równoważyć siłę atrakcyjną ciała środkowego.

2. Słońce musiało zająć jedno z dwóch wspólnych ognisk eliptycznych dróg planet i komet; tak samo każdy planeta musiał zająć wspólne ognisko wszystkich księżycy.

3. Pojedyncze planety muszą być dostatecznie od siebie oddalone, aby się nie stykały.

4. Ich drogi muszą się odbywać w takim kształcie, że nie przeszkadzają sobie wzajemnie.

5. Ich oddalenie od słońca nie może być większe od jego attrakcyi.

B. To samo prawo zostało zastosowane wedle niezmiennych proporcyi w innych także stosunkach.

1. Szybkość obrotów planetarnych i kometowych odbywa się według prawa, że radii vectores w równych czasach równe wykreślają powierzchnie w płaszczyźnie planetarnego obrotu.

2. Kwadraty czasów obrotowych i planet i księżycy mają się do siebie, jak sześciany średnich odległości (od Słońca lub głównego planety).

3. Perturbacye w obrotach powiększają się i zmniejszają się do zupełnej kompensaty. Pochodzi to stąd, że massy naszego systemu planetarnego znakomicie są rozłożone, skąd wynika niedomierzalność (incommensurabilität) czasów obrotowych wszystkich planet – Lagrange wykazał, że mimo wielkich ~~osi~~ perturbacyi wielka oś planety pozostaje zawsze ta sama – obroty Jowisza i Saturna mają się <u>prawie</u> jak 2 : 5 – gdybyśmy postawili <u>zupełnie</u> jak 2 : 5 otrzymalibyśmy 4312 (zam. 4332) i 10780 (zam. 10759) dni – powstałaby stąd coraz większa odmiana osi, jedna zwiększałaby się, druga zmniejszała, dopóki by obie planety nie zgruchotały się wzajemnie. –

C. Nasze słońce razem z całym systemem gwiazd stałych, do którego należy, obraca się dokoła, nie słońca centralnego, lecz gruppy gwiazd stałych, lub raczej około ich punktu ciężkości idealnego, który leży blisko Alcyony w Babach (Plejadach). Tę hypotezę oparł Mädler na ruchach blisko 800 gwiazd obserwowanych. –

Wtedy znowu odstanki pojedyńczych gwiazd, czasy ich obrotów i t. d. muszą być poddane stałym prawom, inaczej panowałby zupełny nieład.

Ta hypoteza wywraca hypotezę Laplace'a co do powstania gwiazd stałych – bo nie ma ciała środkowego (zob. Ulrici, Gott i t. d. 421) – w takim jednak razie nie sama siła centryfugalna stworzyła uporządkowanie świata – lecz układ wszechświata musi być wynikiem innej siły. – ib. 422.

D. Na ziemi widzimy we wszystkiem to samo przezorne zastósowanie skutków do przyczyn, które podziwialiśmy w wszechświecie.

1. Pochylenie osi ziemnej do płaszczyzny jéj drogi jest tak wielki, ile potrzeba ważnie do regularnej zmiany pór roku – najmniejsza zmiana pod tym względem pociągnęłaby zupełną przemianę lub nawet wytępienie roślin i zwierząt.

2. Również dziwnym jest skład ziemi ze względu na karmione przez nią rośliny. (Zob. Ulrici 422)

3. Wegetacya, ruch, życie ustałyby na ziemi, gdyby nie otrzymała tyle ciepła od słońca, ile traci przez promienienie – i musiałaby wszystko utracać, gdyby nie była otoczona atmosferą, mającą tę własność, że nie przepuszcza promienie ciepła, pochodzące od słabo ogrzanych mass a przepuszcza promienie pochodzące z ogniska bardzo gorącego – Wykazał to Tyndall – powód wedle niego w parach wodnych i zlotnionej wodzie, wypełniającej atmosferę.

4. Podobnież światło zastósowane jest do warunków wśród których działa – (Ulrici 423)

5. Prawa chemicznych równoważników dowodzi, że mimo ciągłych przemian substancyi, i zmieniających się wpływów ciepła, światła, elektryczności, zawsze te same pozostają gatunki ciał – ale prawo to nie może ani działać ani być stałem i powszechnem, jeśli atomy od początku samego swego istnienia nie są tej istoty, że tylko w pewnych proporcyach chemicznie się łączą. –

Teleologia

§. Istnieje równowaga jakaś wszystkich sił i ruchów w przyrodzie. Fenomena fizykalne, chemiczne, organiczne tłumaczą się działaniem przeciwnych a równoważących się sił. Równowaga siły centryfugalnej (odśrodkowej) i dośrodkowej (attrakcyjnej) sprawia rotacyą

1. De vera significatione vocis hebr. halmâ disputat Hieron. de traditionibus Hebr. in c. 24 Gen. et in c. 7. Isai.

2. De quinque nominis Mariae significationibus cf. S. Damasc. de fid. orth. c. 4. S. Bonav. specul. B. Virg. c. 13. — Idiota contempl. de B. Virg. c. 5. — Epiph. de laudib. Virg. — Hieron. de nominibus Hebr. — Cornel. a Lap. in c. 15 Exod. —

Skąd pochodzi powszechna wiara w Bogów lub Boga?

Przeciwnicy powiadają: 1) Z przesądów, wpajanych w nas przez wychowanie.

Odpowiadam: a) Albo była wiara ta od samego początku, a wtedy pierwszym ludziom nie przez wychowanie się dostała, lecz albo od Stwórcy lub powstała z wewnętrznej konieczności natury ludzkiej – albo też wiara ta zaczęła się po woli, przez wychowanie, a wtedy pierwsi co ją mieli, nie przez wychowanie ją mieli.

b) Z przesądów wychowania w późniejszym wieku się wyzuwamy, gdy zbyt się sprzeciwiają naszym interesom lub namiętnościom. W pojęciu Boga nic takiego powiedzieć nie można, owszem z rozwojem umysłu nawet ~~samo~~ się wzwija.

2) Podstępem lub oszukaństwem prawodawców.

Odpowiadam: a) Wiara ta istniała, zanim w dziejach zjawiają się pierwsi prawodawcy –

b) Samo przypuszczenie jest niedorzeczne – bo wszelkie tego rodzaju oszustwo zostałoby z łatwością wykryte, ponieważ leżało to w interesie wszystkich.

3) Ludzie, na widok nieszczęść bojaźnią przejęci, wymyślali sobie istoty straszliwe, które potrzeba było przebłagać ofiarami.

Odpowiadam: a) Skutek ogólny nie jest dziełem przyczyny pojedynczej: nie tylko źli, lecz i dobrzy, nie tylko bojaźliwi lecz i odważni wiarę w Bóstwo podzielali.

b) Skutek powinien być zastosowany, podobny do przyczyny – ale Boga nie zawsze wyobrażano sobie jako istotę straszliwą, widziano w nim dobroczyńcę, łagodnego pana i t. d.

c) Strach ów albo jest bojaźnią przed istotą albo bojaźnią ~~przed~~ nieszczęść – w pierwszym razie nie stwarza istoty boskiej, lecz ją przypuszcza jako niezbędny warunek – w drugim razie bojaźń będzie okazyą, z której ludzie wnoszą istnienie Boga – wniosek ten będzie albo prawdziwym albo fałszywym – jeżeli pierwsze – to nie strach wynalazł Boga, lecz prawdziwie rozumujący umysł – jeżeli drugie, to wychodzi na nieznajomość przyczyn –

~~d)~~ 4) Nieznajomość przyczyn stworzyła Boga – Odpowiadam: w niej zawarte dwa fakta:

a) Ludzie odnosili zjawiska przyrody do Boga

b) odnosili niektóre zjawiska do Bogów jako do przyczyn bezpośrednich –

W a) nie ma ani nieświadomości ani błędu, lecz jest prawdziwe poznanie –

b) ~~[illegible]~~ nie należy do rzeczy, bo wiara w Boga nie powstała z nieświadomości takiej szczegółowych przyczyn przyrodzonych, lecz z ~~[illegible]~~ odnoszenia do ~~[illegible]~~ Bogów wprost zjawisk ~~[illegible]~~ całej przyrody –

c) Takie z nieświadomości mogło powstać to, co przez wzrost nauk samo wzrosło i rozszerzyło się.

Konkluzya. Ateusze nie umiejąc wytłumaczyć ogólnej wiary w Bóstwo – jeżeli jej przedmiot uważają za fałsz, powinni fałszu tego wykazać przyczynę, boć jakaś być musi – jeżeli to nie może być przyczyna rodząca błąd, będzie to prawda – od niej bowiem zależy sąd prawdziwy.

Dalszy dowód jest w cechach, któremi wiara w Boga się odznacza, bo one są tego rodzaju, że wiara owa koniecznie musi być prawdziwą.

Dowód. I To jest niewątpliwie prawdziwe, że rozum za takie ma, bez żadnego wpływu i współudziału woli. Rozum bowiem zgadza się, albo że rzecz w sobie jest jasna, albo dla parcia woli. Jasność jest pewną cechą prawdy. Wiara zaś w Boga nie pochodzi od woli, więc pochodzi stąd, że rzecz sama w sobie jasna i przekonywająca.

Nie pochodzi z woli bo a) wiara ta sprzeciwia się namiętnościom i wielu skłonnościom naszym –
b) nie byłoby w tej wierze ani jedności ani stałości, bo wola jest zmienna i w różnych różna.

II. Fałsz nie jest konieczny do zachowania społeczności ludzkiej, bo społeczność ta składa się z umysłów, ~~które z natury swej stworzone zostały dla~~ stworzonych do prawdy – ale wiara w istnienie Boga jest konieczna do zachowania społeczności –
bo na to potrzeba aby podstawa moralności, ~~powagi~~ władzy, miłości bliźniego była niezmienną i niezależną od osobistych przekonań

III. Nie może być aby błąd w rzeczy nie przenoszącej ludzkiego pojęcia, tem więcej się utwierdzał, im więcej się rozwijają nauki, i to takie, które najwięcej sprzyjają poznaniu błędu – fizyka, metafizyka.

IV. Nie może być fałszywą nauka, która cnotom najwięcej sprzyja i wszystkim uczciwym ludziom się podoba, a prawdziwą ta, która rodzi występki.
Cnota jako akt rozumnej istoty, może tylko wychodzić z prawdy, bo cnota jest to prawa wola, która znowu zależy od prawego rozumu – wiara w istnienie Boga rodzi cnoty – zatem wiara ta prawdziwa. –
Gdyby cnotliwi się mylili a grzeszni mieli racyą, z dwoga jedno wybrać należy albo 1° że przewrotny rozum i prawa wola razem się mieszczą albo 2° że natura ludzka nie jest stworzona albo do cnoty albo do prawdy. –
Żadne inne wspólne przekonanie (które się później okazało błędem) nie miało tych cech, które ma wiara w Boga. –

Porządek rzeczy zmysłowych dowodzi istnienia istoty bardzo mądrej i bardzo potężnej. 11

Twierdzą materyaliści, że nie ma porządku w świecie objektywnego.

Odpowiadam: porządek jest to stosowny rozkład kilku rzeczy według pewnego ~~planu~~ powodu. (apta dispositio plurium secundum certam rationem)

Porządek, jak każde pojęcie, ma swoją materyę i swoją formę. Materya jego dalsza: mnóstwo, materya bliższa: rozkład; układ, ~~położenie~~ – forma: ~~sposób~~ powód rozkładu.

Gdy można wytłumaczyć, dla czego kilka rzeczy tak a nie inaczej jest ułożonych, znamy ich porządek.

Często powodem układu jest cel, do którego układające się rzeczy zmierzają.

Wiele rzeczy stworzonych tak jest ułożonych, że działaniem swoje stale ten sam skutek odnoszą, oraz że niższe rzeczy służą wyższym – tu dostarcza teleologia przykładów.

Zatem wiele rzeczy jest ułożonych podług pewnego porządku.

Uważamy: 1° nie każdego porządku przyczyna bezpośrednio determinująca jest istota rozumna – siła bowiem fizyczna może wydać kompozycyą fizyczną, a chociaż ta kompozycya może być porządkowana, ~~nie przeszkadza to, że podobne kompozycye~~ nie przekracza pewne granic siły owej.

2° niektóre porządki domagają się jako przyczyny bezpośredniej istoty rozumnej, n.p. moralny, a nawet fizyczny, wyrażony w zupełności.

Istota Niezależna | Wiedza Istoty Niezależnéj. 12

Jacob. I. 17. apud quē nō ē transmutatio nec vicissitudinis adumbratio

Jac. I. 5. Si quis autē vestrū indiget sapientia, postulet a Deo
Jac. I. 17. a patre luminū

Wolność

Jac. I. 25 in legē perfectā libertatis

Najwyższy sędzia, prawodawca.

Jac. IV. 12. Unq ē legislator ē judex, qui pō perdere ē liberare.

Istota zależna.

Jac. IV. 15 - Quae ē enī vita vestra? vapor ē ad modicū parens ē deinceps exterminabitur.

Wiedza zależna

Jac. IV. 14. Qui ignoratis quid erit in crastino - cf. ib. 13.

t libe-

Różnica między Istotą niezależną a zależną.

Homo videt ea, quae parent, Dominus autem intuetur cor. (I. Reg. 16.)

—

Znaczyłoby to według Kanta, że człowiek widzi fenomen rzeczy a Bóg rzecz w sobie.

Niewolniczej [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] str. 40 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

—

Ś. Tom. [illegible] [illegible] [illegible] a. 8. [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].

[illegible] zależnej [illegible] od niewolniczej:
str. 38: Subditus nec tamquam nihil
ante [illegible].

Act. Ap: I. 24. Tu Dñe, qui corda nosti omn. — Σύ, Κύριε, καρδιογνῶστα πάντων. Ty Panie, który znasz serca wszystkich.

Różnica między duchem zależnym a niezależnym w tem jest, że 1° nie tylko siebie i to co robi, a 2° nie nawet, co inne duchy robią, bo 1° musi im do każdego czynu dopomagać, jeśli dobry, lub 2° zerwać, jeśli jest zły.

Ponieważ zaś duch każdy wie co robi, przeto i duch niezależny wiedzieć musi, kiedy i komu pomaga (lub zrywa). Ta jego pomoc musi jednak poprzedzać żądanie i potrzebę ducha niezależnego, bo inaczej byłby on sam zależnym. Concursus naturalis i supernaturalis. —

---

1 ad Cor. II. 11. Quis enī homo scit, quae sunt hoīs, nisi Spūs hoīs, qui in ipso ē? ita et quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spūs Dei. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. — Bo któż z ludzi wie, co jest człowieczego, jedno duch człowieczy, który w nim jest? także też, co jest Bożego, nikt nie wie, jedno Duch Boży. —

~~Porówn.~~ tamże: 10: Nobis autem revelavit Deus per Spūm suū: Spūs enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. Lecz nam Bóg objawił przez Ducha swojego. Albowiem duch wszystko wypatruje, i głębokości Boże. —

1. Jedność Boża

Podczas gdy na nagrobkach pogańskich imię Boże znajduje się w liczbie mnogiej, lub z dodatkami względnemi, chrześcijańskie napisy zawierają tożo imię w liczbie pojedynczej i bez względnych przydomków. Często dogmat cały wyrażony w jasnych słowach. In unu Deu credidit, czytamy na nagrobku Kassusa Witalinusa, w katakombach Kallista a podtem ☧

Tę samą wyraża się wiarę znakami Apokalipsy, I. 8 gdzie powiedziano jest: ego sum α et ω, principium et finis ponieważ dwa te znaki są krótkie i mają w sobie coś hieroglificznego, z wielkiem upodobaniem postawiono je, a przez nie, ideę Stwórcy.

Warto przytoczyć, co mówi o tych znakach Tertullian De monogamia 5.

Summam et ultimam (litteram) sibi induit Dominus, initium et finis concurrentium in se figuras, ut quemadmodum alpha ad omega usque volvitur et rursus omega ad alpha replicatur, ita ostenderet in se esse et initii decursum ad finem et finis recursum ad initium.

Prudent. hymn. XI. Omni hora atque die

α et ω cognominatur:
Ipse fons et clausula
Omnium quae sunt, fuerunt
Quaeque post futura sunt.

Ważne spostrzeżenie: pierwszym pomnikiem, na którym się spotyka dawno zapomniany dogmat, są groby, koniec wszech rzeczy.

C'est dans les profondeurs d'un cimetière souterrain, que vous recueillez, après la longue nuit du paganisme, les reflets renaissants et purs de l'antique aurore de la création. Gerbet II. 118.

2. Stworzenie.

Niektórzy sekciarze w 2im i 3im wieku po Chr. myśli że materya jest dziełem czarta a wszystko złem, co z niej pochodzi – przeciwnie w Katakombach widzimy pierwszych rodziców plemienia ludzkiego w stanie niewinności. Była to protestacya przeciw błędom wspomnianych herezyi. Inni sekciarze – enkratici i Tacyan, twierdzili, że Adam potępiony – Chrześcijanie

wierzyli powszechnie, że pierwszy Adam stworzony został na wzór drugiego – laetare pater Adam – Bernard: convertere Heva ad Mariam, curre mater ad filiam – de laudibus Virginis Matris hom. 2.

Przybyła jeszcze szczególna racya co do Adama, o której wspomina Św. Epifaniusz: ponieważ Adam nie żył pod prawem zakonu ani nie popadł w bałwochwalstwo, przeto wyobrażał on pierwszą formę Chrystusa

Bóg, przyroda, człowiek

Trzy przedmioty zewnętrzne nasze duchy zajmują; Bóg, przyroda i człowiek; niemi napełnić próżnię swego przes-twa i każdy człowiek może niemi nasycić.

Można nie przyczepić się do żadnego z nich lub oczem [illegible]. W przyrodzie [illegible] widzi w Bogu [illegible] przyczynę i główną [illegible], w przyrodzie system skutków w przedziwnym [illegible]; w ludzkości zastęp przed wieków, [illegible] tak w przyrodzie dla Boga.

Całą moc [illegible] naszej miłości zwróćmy ku trzem przedmiotom. Wtedy Bóg przedstawi się dobrym ojcem, przyroda czułą matką, ludzie kochającą braćmi.—

[illegible]

[illegible] jednej strony [illegible]
z drugą [illegible] przy[illegible]
[illegible] w [illegible]
[illegible] Nie [illegible]
[illegible] jest, [illegible]
[illegible] – z drugiej
strony przyjmuje się w [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible]
nie [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] jest w [illegible]
[illegible], [illegible] –
[illegible]
[illegible], [illegible] jest

[illegible] – [illegible]

[illegible]

Nad [illegible] jest [illegible]

[illegible] jest [illegible]. [illegible]

[illegible] –

[illegible] przykład. Materya jest [illegible]

[illegible] materya bez [illegible]

[illegible]. Ruch [illegible]

[illegible] jest [illegible] –

[illegible]

materya w ruchu – [illegible]

[illegible] –

Wszystkie [illegible]

[illegible]

[illegible] jest [illegible] –

Prop. 1.

Fides supranaturalium veritatum esse non potest sine aliqua naturali cognitione, quae est ejus conditio necessaria. Est autem haec cognitio naturalis duplicis generis, prout duplex est ejus objectum:

a) Primum naturalis cognitionis objectum est Dei existentia ejusque veracitas. Is enim qui credit, propter auctoritatem ejus, cui credit, ad fidem movetur; ad hoc autem necesse est, ut sciat illum, cui credit, et existere nec falli posse. Haec dicuntur fidei praeambula.

b) Alterum objectum est veracitas revelationis et integritas. Praeter existentiam Dei ac veracitatem necesse est sciamus etiam revelationem re vera ab eo esse profectam, quae erit revelationis veracitas, ac praeterea, illam veram revelationem sine ullo detrimento labentibus saeculis usque ad nostros dies pervenisse: Haec erit revelationis integritas. Quae quum sciamus, ipsa revelatio fit nobis evidenter credibilis. Unde demonstrationes scientificae, quibus efficitur veritas facti revelati ac divina institutio infallibilis ecclesiae dicuntur motiva credibilitatis.

c) Hae tamen demonstrationes, quamvis fidem evidenter credibilem possibilemque reddant, non tamen sunt ejus objectum formale quae sola est divina auctoritas. Haec una est cur credimus, videlicet quod Deus locutus est qui nec fallere potest nec falli.

Prop. 2.

Quotiescunque illa quae enumeravimus praeambula ~~motiva~~ fidei et motiva ~~praeambula~~ credibilitatis adsunt, absoluta incumbit obligatio credendi. Neq. necesse est ut prius ipsa materia fidei, scientifica adhibita disquisitione et demonstratione, reddatur evidens interius.

Tum enim plane fides cessaret essetq scientia pura. Si enim interiori evidentia de re aliqua constat, non eam credimus, verum scimus.

Praeterea ille qui veritates fidei non prius admittere vult, nisi fuerint demonstratae usq ad evidentiam interiorem, implicite veracitatem divinam, cui tota fides innititur, addubitaret aut tanquam non existentem haberet quod est rationi et honestati repugnat.

Causa enim formalis, cur credimus, divina est ~~auctoritas~~ neq in locum ejus succedere potest aliqua scientifica demonstratio. Statim igitur ac constat de veracitate atq integritate revelationis, obligatio credendi adest neq ulla alia conditio est admittenda. –

De flagellatione Dni.

Jesum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur. Matth. XXVII.

Tego św. Hier. wbi uwagę następującą:

Sciendum est autem Pilatum romanis legibus ministrasse, quibus sancitum est, ut qui crucifigitur, prius flagellis verberetur. Traditur igitur Jesus militibus verberandus et illud sanctissimum corpus pectusque Dei capax flagella secuerunt.

A św. Aug: (serm. [illegible]) [illegible]:

Ecce Dominus aptatur ad verbera; ecce jam caeditur, rumpit sancta cutem violentia flagellorum; repetitis ictibus crudelia verbera scapular terga concindunt. Proh dolor! jacet extensus ante hominem Deus et supplicium patitur rei, in quo nullum peccati vestigium potuit inveniri.

A znowu św. [illegible] dalej uczynie:

Hoc autem factum est, ut quia scriptum est: "multa flagella peccatoris" (ps. 31) illo flagello nos a verberibus liberemur...

Pobudkę zaś [~~tak~~] tego postępku Piłata wyjaśnił [illegible] Theophil:

Volebat quidem satisfacere populo i.e. eorum facere voluntatem et non quod erat placitum justitiae et Deo. –

B. [illegible]: quidem ideo fecisse credendus est, ut satiati poenis ac opprobriis ejus, Judaei mortem ultra sitire desisterent...

Aug: (Tr. 116 in Jo.) Hoc Pilatus non ob aliud fecisse credendus est, nisi ut ejus injuriis Judaei satiati sufficere sibi aestimarent et usque ad ejus mortem saevire desisterent.

[P]reuves historiques en faveur du 4. év.

Personne ne doute que vers l'an. 170 le 4. év. n'existât.

a) Il joue un rôle décisif dans la controverse relative à la Pâque qui éclata vers l'an. 170 à Laodicée sur le Lycus.

b) Apollin: Athen: Polycr: l'épître des Eglises de Vienne et de Lyon professent déjà l'opinion qui va bientôt devenir orthodoxe:

c) Théoph. d'Antioche (vers 180) dit positivement que l'ap. J. en est l'aut.

d) Irénée et le canon de Mur. constataient le triomphe complet –

e) Si vers l'an 170 le 4. év. apparaît comme un écrit de l'ap. Je. n'est-il pas évident qu'à cette date-là il n'était pas né de la veille? (p. LXIV V. de J.)

f) Tatien en semble faire usage adv. Græ: V. 7.

Il est douteux que son Harmonie des Ev: embrassât le 4e. ev. (p. LXIV)

g) de même l'épître à Diognète Ch. 6. 7. 8. 9. 11

Les passages des épîtres de S. Ign. sont d'une authenticité douteuse (p. LXIV)

L'autorité de Celse est nulle, puisque Celse était contemporain d'Origène (ib)

h) Le rôle de notre ev. dans le gnosticisme en particulier dans le syst. de Val. dans le mont. dans la controv. des aloges n'est pas moins remarquable et montre dès la 2e moitié du II. siècle cet Ev. mêlé à toutes les controv. et servant de pierre angulaire au développement du dogme (LXIV)

i) L'école de Je. est celle dont on aperçoit le mieux la suite durant le II. siècle – Eus. H. E. V. 20 Lettre à Florin – III. 39

k) Irénée sortait de l'école de Je. et entre
lui et l'ap. il n'y avait que Polyc. Or
Ir. n'a pas un doute sur l'auth. du 4. év. Ren. V. de J. LXV

l) La 1e ep. attribuée à Je. est selon toutes
les apparences du même aut. que le 4. év.
or l'ep. semble avoir été connue de Polyc.
elle était - dit on, citée par Pap. + Cf. Ren. ib. not. 4 -
Irénée la reconnait comme de Je. (III. 16, 5. 8)

Hippolytus u. Kallistus od. d. röm. Kirche in d. ersten Hälfte des 3t jahrhunderts – von Döllinger. Regensbg 53. Manz.

p. 338 Hippolyt nent seinen lehrer, d. bisch. Irenæus v. Lugdunum, den „seligen Presbyteros"
p. 339: Man ht. längst bemerkt, dss d. name presbyteros noch am ende d. 2. jahrh. v. bischöfen gebraucht wurde; am auffallendsten ist diss b. Irenæus d. nicht nur d. wort häufig z. bezeichnung v. bischöfen z. b. d. römischen od. seinem lehrer Polykarp gebraucht, sondern auch v. Pr. spricht d. d. succession d. episkopats v. d. aposteln an u. mt dieser successio d. charisma d. wahrht überkomen hätten. (adv. hær. III, 2, 2. III. 1, 2 IV. 26. 2.) Er gedenkt ferner solcher d. v. vielen f. presb. gehalten worden seien, d. aber, dch ihren vorrang übermüthig gemacht, andere geringschätzigg behandelt hätten. (IV. 26, 3) Ferner heissen b. Iren. u. in einer bekanten stelle d. Papias d. ersten unmittelbaren jünger u. ztgenossen d. apostel presbb. Ganz richtig ist bemerkt worden, dss hier d. begr. d. alterthümlichkt u. ehrwürdigkt mt d. worte verknüpft sei (Rothe anfänge d. christl. Kirche p. 418), dss d. name presb. auch wenn er einem bisch. gegeben wurde, ein ehrentitel gewesen sei; ab. unverkenbar sollte mt diesem titel noch etwas anderes ausgedrückt werden, nämlich d. lehrautorität, d. magisterium; Presbb. heissen d. bischöfe od. auch andere zunächst als /p. 340/ d. träger u. lehrer d. kirchl. tradit. u. erkentniss. So sind d. presbb. d. Pap. u. jene asiat. presbb. d. noch d. heil. Joh. gehört hatten u. deren autorität Iren. anruft, abgesehn v. ihrer sonstigen kirchl. stellg u. würde, zunächst nur d. männer, welche träger u. zeugen d. apo. überliefrg waren, welche d. 2. glied in d. Kette d. Tradit. bildeten. In d. angeführten stellen d. Iren. haben dieselb. personen als bisch.: d. successio v. d. apost; als presbb. d. charisma d. wahrht. d. lehrgabe u. d. lehrerberuf in d. Kirche; u. jene übermüthigen, deren er tadelnd erwähnt, waren bisch. den eben ihr kirchl. rang, ihre [illegible] machte sie aufgeblasen, aber f. presbb. wurden sie v. vielen nur gehalten, ohne es in wahrht zu sein d. h. ohne jenes Charisma, d. erkentniss u. gabe d. kirchl. lehramtes zu besitzen. u. s. w.

<u>Irenaeus</u>

Cap. IX lib I operis sui contra haereses antiquus ille ac plane apostolicus doctor, apostolicam fidem non interrupta per Polycarpum traditione, mira cum claritate exponens, ~~Com~~pendium quoddam vel symbolum fidei christianae tradidit quod hic transcribam e Mignii editione, interpretationem latinam secutus, quae quamvis rudis ac minus perpolita, tamen fidelis auctorisque mentem presse sequens, injuste contemnitur ab editoribus, immo prae se fert venerabilem antiquitatem fervoremque ingenuum. Ecce quae habet:

Ecclesiam ubique terrarum eam fidem profiteri, ab apostolis acceptam, „quae est in unum Deum, P. omnipotentem, qui fecit coelum et terram et mare et omnia quae in eis sunt (Ps. 145, 6. Act. IV. 24), et in unum J. Chr. F. Dei, incarnatum pro nostra salute: et in Sp. S. qui per prophetas praedicavit dispositiones [Dei] (τας οἰκονομιας); et adventum et eam quae est ex Virgine, generationem et passionem et resurrectionem a mortuis et in carne in caelos ascensionem dilecti J. Chr. D. N. et de coelis in gloria Patris adventum ejus, ad recapitulanda universa (ἐπι το ἀνακεφαλαιώσασθαι τα παντα Ephes. I. 10) et resuscitandam omnem carnem humani generis, ut Chto J. D. Nostro et Deo et Salvatori et Regi, secundum placitum P. invisibilis, omne genu curvet coelestium et terrestrium et inferorum et omnis lingua confiteatur ei (Philipp. II. 10) et judicium justum in omnibus faciat: spiritalia quidem nequitiae (Ephes. VI. 12 τα μεν πνευματικα της πονηριας) et angelos transgressos atque apostatas factos et impios et injustos et iniquos et blasphemos homines in aeternum ignem mittat: justis autem et aequis et praecepta ejus servantibus et in dilectione ejus perseverantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex poenitentia, vitam donans, incorruptelam loco muneris conferat et claritatem aeternam circumdet.

Land w Symbolae Syriacae. Tom I. str. 57 dowodzi, że tak zwany liber legū terrarū odkryty przez Curetona w mskr. 14,658 razem z apol. Melit: i wielu innemi urywkami – od f. 129 – 141 a wydany w jego Spicil. Syr: w r. 55 nie jest dziełem Bardesane lecz jego ucznia Filippa (Tom I. str. 30)

Epiph: de haer. 56 że Bard. umiał po gre: i po syr: Euseb. H. E. IV. 30 i Theod. haer. fab. I. 22: że pisał po syr. a dzieła jego następ. przekład. na greck. między niemi ὁ πρὸς Ἀντωνῖνον ἱκανώτατος αὐτοῦ περὶ εἱμαρμένης διάλογος –

Euseb. Praep. ev. VI. 9 cytuje z frg: wzięte z jakiego dzieła: Bardesanis colloquia cum sociis przedpo: napisanego przez ucznia cos może zakończył Ἀπομνημονευμάτων Sokr: To dzieło musi być różne od ksiąg: de fato (Zob. tak: Hier. Cat. Script. eccl:)

—

Także Clem. Recogn. i Caesarii dialog. II zachow. frgm. Theodoret. widział λόγους αὐτοῦ κατὰ εἱμαρμένης γεγραφότας a Epiph. ὅτι πολλὰ πρὸς Ἀβειδὰν τὸν ἀστρονόμον κατὰ εἱμαρμένης λέγων διελογίσατο. Dodaje Land: (I str. 52) Haec omnia eundē dialogū spectant quē e cod. Add. 14658 Mus. Brit integrū edidit Cur. in Spic. Syr: sic inscriptū: Liber legū (variar) terrar." Nusquā additur Bardesanis verba ab ipso doctore scripto mandata esse, nihil de Antonino, cui libru de fato tradiderat.

W tym dial: [nic] mówi Bard: bez Philippos ejus discipulus tu sua tu illius verba refert (str. 59) n. p. ego illi dico: nobis, pater noster Bardesanes, de hoc persuasisti – a że Filip pisze, wynika ze słów: ille mihi dicit: non eo q. fixa sunt, o Philippe, judicantur elementa –

O książce de fato zdaje się być wzmianka w tych słów:

Nec ego, o Philippe et Barjamo, ignoro hones esse, illos quos Chaldaeos vocant et alios etiam, qui istam artis scientiam quaerant, uti et ego eam olim quaerebam. Nam a me ipso alio loco dictum est, animam humanam sentire desiderium ea sciendi quae plerique ignorent et ipsos hones conari ut (aliquid) agant; verum omnia quae peccent et omnia quae bene agant et ea omnia quae iis eveniant, divitiis et paupertate et morbis et sanationibus et corporis vitiis, ductibus illis astris iis accidere quae septenaria audiant eosque ducant. Sunt autem alii qui dicant etiam przytoczony jeszcze 2 inne opinie, dodaje: mihi vero ut sum (judicio) debilis, h. videtur, tres illas αἱρέσεις partim recte sentire, partim praeter veritatem.

Zdaje się więc, że Bard. dawne swe zdanie odmienił i porzucił dawny fatalizm

Ale Euseb: świadczy, że napisał: περὶ εἱμ. do Anto: a Theod. i Epif. których ten nasz dialog widzieli, że dyspnt: κατὰ εἱμ.

Może Filip własne wymyślił przypis: mistrzowi
a simul bene curans ne quis dialogū de fato
editū sibi opponeret. (I. 53)
Zob. także Ewald, gött. gelehrt. anzeig. 56.
str. 649–666 któremu grecki tekst u Euseb.
wydaje się być orygin. po grecku napis: a
syr: dyalog był przekład. z greck.
Land cytuje Filippa bisk. Gortyńskiego
z Krety, który pisał contr. Marcio – Euseb.
H. E. IV. 25. Pisał o tem sam. Bard:
a Filip może z jego książki korzystał.

Spicilegium Syriacum containing remains of Bardesan, Meliton, Ambrose and Mara Bar Serapion. Now first edited, with an english translation and notes by the Rev. William Cureton. London 1855 Rivingtons.

—

wydaw. był ówczas Kapelanem Królowéj, rekt. Św. Małgorz. i Kano. Westminst.

—

Renan po Curetonie odkrył kilka lat późniéj w r. 57 tę samą wyprawę Melito: którą przełożył na łaciński język i umieścił w Spic: Solesm: przypomniawszy całą zasługę odkrycia p. Curetonowi

Mskr. przywiózł Kano. Tattam z klaszt. syr: w pustyni Nitryi w r. 43 – teraz ma liczbę 14.658 Additional – w British Museum kilka kartek dodał potem w r. 47 p. Pacho a potem przybyło jeszcze 4 karty w r. 50 wszystkie z tegoż źródła – teraz ma 188 kart – pierwotnie musiał mieć przeszło 220 jak się pokazuje z liczbowania zeszytów, ostatni ma no. 22 a każdy zeszyt składa się z 10 kart – nie ma początku ani końca – dosyć uszkodzony i poplamiony – pisany w 2 Kolum. napisy rozdz. i dzieł czerwono – pisany w 6 lub 7 w: Aut. z niego ogłosił 4 dzieła wymie: w tyt:

O Melitonie mówi VI – (Routh wydał frgm. Melitona w I tom. Reliquiæ Sacræ) Zob. także Fabr: bibl. gr: V. p. 184.

Cur. nie powątpiewa że to niniejsz. apologia (VI), chociaż według Bunsena wydaje się komplet: a nie zawiera ustępu Euzeb. Argum. miał by walor, gdyby śmy znali wszystkie dzieła Mel. i gdyby pewnem było, że nie nap: drug. apol. Lub też może być tekst syr: być wyciągiem tylko. Euzeb. nie miał wcale zamiaru wymienić wszystkie dzieła Melit: To samo Routh, Reliq. Sacr. t. I. p. 167 – Jego milczenie stąd niczego nie dowodzi – ‡

Tak Euseb. nie wspom. o apol. Atenag. w tym samym czas: podan. M. Aur.

Nie ma powodu, abyśmy nie przyjmo: że Mel. napis. 2 apol. jak Just. M. lub że jedna uszła uwag. Euzeb. lub że o niéj nie wspomniał, jak nie wspom. o Aten. (VIII)

Apol. cytow. przez Eus: była prawdopodob. jedna z ostatn. lub ostatn. dzieło[×] Melit. – dla wewnętrz: argum. przyjm. Kryt: że napis. w X r: panow. kiedy już + L. Vero – 169–170.

Tegoż autora: Vindiciæ Ignatianæ or the genuine writings of St. Ignatius, as exhibited in the Syriac version, vindicated from the charge of Heresy 8vo London 1846 Rivingtons.

Corpus Ignatianum. A complete collection of the Ignatian epistles, genuine, interpolated and spurious, together with numerous extracts from them as quoted by Ecclesiastical Writers down to the Tenth Century, in Syriac, Greek and Latin. An english translation of the syriac text, with copious notes and introduction – 8vo. London 1849 ib.

—

‡ Routh na poparc. swego zdania, że Euzeb. nie cytował wszystk. dzieł, jedno także co dosyć jego czasów i rok. cytu: Maxyma, przedm. do Dion. Areop: Παμπολλὰ περιῆκεν Εὐσέβιος οὐκ ἐλθόντα παρὰ χεῖρας οἰκείας. καὶ γὰρ οὗτος φησὶν ἅπαντας καθάπαξ συναγηοχέναι· μᾶλλον γε μὴν ὁμολογεῖ καὶ ἀριθμοῦ κρείττονα βιβλία καθεστάναι μηδαμῶς εἰς αὐτὸν ἐληλυθότα. καὶ πολλῶν ἐδυνάμην μνημονεῦσαι μὴ κληθέντων αὐτῷ καὶ ταῦτα τῆς αὐτοῦ χώρας (ib. 167)

× Eu: ἐπὶ πᾶσι i t. d. tłum. Ruffin: Ερὸ ὅμια liber ad Antoninum Verum l. IV. 26.

—

Dziełko Ambrożego ὑπομνήματα, wyd. przez Cur: jest to samo co oratio ad gentiles λόγος πρὸς Ἕλληνας – w dziełach S. Just: Przyjmuje Cur: że Ambr. znanym uczon. grecki i senat: jest to uczony i bogat. przyja. Orygen. – zob. o nim Epiph. Panar. p. 526 – Euseb. H. E. VI. 23.

Mara Bar Serapion może być poprzedn. ~~ten sam~~ Maksymina na biskup: Antioch. – zob. Euzeb. H. E. V. 19 – Hiero. de viris illustr. 12 – Routh zebrał frgm. – w Reliq. Sacr. I. p. 449. Przeslad. o którym wspomina i zdobycie Samosaty miasto wydarzyć się za wojny Part. pod M. Aur.

Zeurnetr: powod. w Chron. Pasch: które ją kładzie pod r. 169 - ale ten sam aut. 5 lat przedtem (164-165) także wspom: o Apol. Mel. #

Wnosi stąd Cur: że Mel. napis: 2 apol: jedną której mamy po syr: która jest raczej obrona prawd. relig. przeciw polit: a druga, której frg. u Euseb. przez przeciwko: które raz cytow: w Chron. Pasch. p. 483: Οὐκ ἐσμὲν λίθων οὐδεμίαν αἴσθησιν ἐχόντων θεραπευταὶ, ἀλλὰ μόνου θεοῦ, τοῦ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων - odnajduje aut. w pewnych fraz: syr. przekł: ale to zupełnie dowolne, jak już wykazał poprzed. Land. (IX)

Co do daty przyjmuje Cur. r. 160 lub począt. 161 kiedy żył jeszcze Anton. Pius - ale dowody bardzo słabe - np. że M. Aurel. nazwany Cezarem - lub że chorob: cesarz: karała ją podać M. Aur: - wzmianka o dzieciach. (X)

Dzieło nie jest (ale może później, jak radził Bunsen (X) przypomina z Petr. - której autor. nie uważa za zenta Cur.

—

Na str. 41 - 51 daje przekład ang: potem inne drobne frgm: 52 - 56 - potem przekład ks. IV rozd. 24 Euseb. H. E. str. 56 - 60 -

W przypis: znowu mówi o Melit. str. 83 - w których wiele poprawi: przekład Renana -

str. 90 trzeba czytać bogini zam. Noe Nai lub Anai t. j. Anais, Anaitis -

str. 94 o potopie wiatrów - napisał Abydeny cytow. u Euseb. praep. evang. IX. 14 -
potem „Cave of Treasures": and in the hundredth year of Nahor, when God saw that men sacrificed their children to devils and worshipped idols. God opened the storehouse of his wind and the tempest's door and a storm of wind went forth through all the earth and overthrew the images and the temples of the devils and collected together the idols and the images and the statues and made great heaps over them until this day. And this storm of wind the doctors call the flood of wind.
Zob. także etyop: księdze Adama - das christl. Adambuch des morgenlandes - w Ewalds Jahrbb. d. bibl. wissensch. 1853 p. 118 (przekł. Dillmania)
Und im 100. jahre d. Nahor sah Gott auf d. menschenkinder, welche ihre kinder den götzen opferten, u. er liess d. vorrathskammer d. winde öffnen u. liess stürme winde u. nebel über d. ganze oberfläche d. erde komen, bis dss alle

237 Ol: ad ann. 169: Μελίτων, Ἀσιανὸς τῆς Σάρδεων πόλεως ἐπίσκοπος καὶ Ἀπολλινάριος Ἱεραπόλεως ἐπίσκοπος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου βιβλίον ἀπολογίας Αὐρηλίῳ Ἀντωνίνῳ ἐπιδεδώκασιν Ἰουστίνου καὶ ἄλλων πολλῶν κ. τ. λ. p. 484 ed. Bonn.
a poprzed. p. 482 ad 236 ol. a. mun. 5672 a. D. 164-165: ἀλλὰ καὶ Μελίτων Ἀσιανὸς, Σαρδιανῶν ἐπίσκοπος, βιβλίον ἀπολογίας ἔδωκεν τοῖς λελεγμένοις βασιλεῦσιν (Μάρκῳ Αὐρηλίῳ καὶ Ἀντωνίνῳ Βήρῳ) καὶ ἕτεροι δὲ πολλοί, ὧν ὁ δηλωθεὶς Ἰουστῖνος κ. τ. λ. -

d. götzen u. bilder u. figuren zusammengeweht waren u. sehr hohe berge daraus wurden u. d. götzen blieben in ihnen begraben bis auf diesen tag. Viele weisen haben über jenen wind geschrieb. einige von ihnen sagen, dss es eine windfluth gewesen sei.

Concilia generalia.

1. Conc. Nicaenum I - a. 325 - convocatum a Silvestro Pp et Constantino M. habitum Nicaeae in Bithynià - interfuere 318 epp. multi presbyteri, diaconi quamvis suffragii jure non utentes, opem tamen ferentes tum doctrina tum consiliis quos inter Athan. diac. Alexandro patr. Alex. consiliarius - praesidebant legati Silvestri Pp: Osius Ep. Cordubensis, Vitus et Vincentius presb. R. E.

1° Damnata est haeresis Ariana - compositum novum fidei symbolum (ὁμοούσιος)

2° Sublatum schisma Meletianum (in Aegypto) ac restituta antiqua jura Patr. Alex.

3° Editi fuere 20 canones, hierarchiam et disciplinam ecclesiasticam spectantes. Quos inter memoria dignus est VI: ut sec. antiquam consuetudinem ep. Alex. jura patr. habeat in Aegypto Lybia, Pentapoli, sicut Rom in Occidente, Antioch. in Oriente. VII ut quartum honoris gradum habeat Ep. Hieros.

—

2. Conc. Constantp. I (gen. II) a. 381, imperatore Theodosio in Oriente, S. Damaso Pontif. M. - praesides incerti sunt, convenerunt 150 epp. cath. 36 macedoniani (semiariani). omnes orientales - Gregorius Nazianz. creatus est Ep. Cp. in locum Maximi injusti invasoris - obiit Meletius Antioch. in cujus locum contra Gregorii Naz. voluntatem evectus est Flavianus, Gregorius episcopatu se abdicavit in ejusq sedem successit Nectarius, adhuc catechumenus - Epp. Macedoniani discesserunt - damnati sunt errores Macedonianorum et Apollinaristarum Nicaen. symb. confirmatum, additis verbis de Sp. S. editi can. 3.

Conc. hoc neq convocatione neq celebratione fuit oecum. sed orientale - verumtamen Pp. Rom. et Occidentis Epp in eadem fidei expositione consentientibus, postea illud concilium generalibus adnumeratum est. Can. III conferentem honoris primatum post R. Pontif. episcopo Cp. quia obstabat juribus ecclesiarum tum Alex. tum Antioch. neq Damasus Pp. neq successores ejus ratum habuere. -

Nie uleg. wątpliwo że Każ. nowa encykl. Leona XIII budzi cudev. w najszerz. kot: naw. nie chrześcijań. nie tyl. dla piękn. formy i o wytwarz. treści, bo że przymiot. zwyk. towarzy. publik. watyka. Ani samo Ani stosu. przedmio. nie stan: tego u tere: bo setki bul dogmatycznych stanow. o wiecej waźn. rzeq. wiecej żywod. dla życia ~~chrześcijan~~ Kościoła. Ale Encykli. Leona XIII maj. pewn. znamię wyjątko: które na nich wyciś: jego osobisto. wszechstro. boga: śledz. Zwyk. Watyk. każ. ~~czas~~ objaw ducha: czy metaf. Każd. wyped. polity. czy społecz: nauko. czy artystycz: Nic mu nie jest obcem, co ma związ. z nową kultu. z rozwoj. umysł. i pragnień. serc. On ~~osobisto~~ ~~wyjąt~~ na wysoko. drużeg. czyst: i patrzy na nią jak filoz:

Przed nim 258 dzierży. klucze Piotro: jedni unieśmy. Korow. męczeńst. lub aureo. mierzwin. świętą; inni wielcy mądrością prakty: i niezłom. energ: w rządzeu:; byli wśród nich znakomi ~~uczonemi~~ teolo. prawni humanis: opieku. nauk. i sztuk pięk: twór. wielk. dzieł miłosierd. i pokoj: ~~Ale~~ ~~pap.~~ ~~obec~~ przemaw. niew. w gorąc. odezw. ~~czy~~ lub do ~~ud~~ wiernych ~~duchow~~. ~~czy~~ lub do biskup: ~~otrzy~~ zś: cinnik. o spraw. rządzą. Ale pap. obecny ma przymio. szczeg: które w tej pel. ani w tym blas: nie znajd: siedz: z poprzedz. on jest taki wielk. filoz:

Poważ. każd. probl. nie tyl: jako ~~prałat~~ stern. nawy Piotro: i stróż obycz. prawdy, lecz ukazu. go na tle szerok: wszystkie przystępn. filozo:

Leon XIII rozpoczął 25 rok swoich rząd. Po całym świe. wierni z niektórem. radoś. obchodz. ten wyped. i skład. Bog. dzię: że ojciec chrześcijań. pomi. 92 lat, jak gdyb. nie istn. starość dla niego. rządzi Kościo. bez w pełn. orężu. wład. umysł. i z niepojętą pogod. ducha który porbaw. go nie zdoł: ani wiek: ani. Ale ani prześladow: wiecej: bez ustan przeciw Kościoł. z Watyk. skąd szukał śledzi bacz. że Każ. potrzeb. materyal. czy ducho. tych, który Past. Odwiecz. powierz. jego opiec. i z miłością ojcowską wie: swoim synom pom. i rad; nau. ~~ostrzeg~~ ostrzegł: Z jedn. on to przyczyni. bez gro.. w owem jedn (?) i ta treść naw. tych, którą [illegible] ~~Ann~~ ~~umie~~ ~~schlebię~~ ~~jego~~ ~~wole~~ ~~przed~~ ~~jego~~ ~~przez~~ ~~kroczą~~ ~~swod~~ ~~buw~~. ~~przeciwnej~~ świat. Syn duch. (i niech) prześladuj. otwór. kościół. swego ~~jego~~ ~~wiary~~ i ~~pogod~~ ~~swej~~ ~~duszy~~ urozgości przelał. by skąd. mu życzen: się uleg. tej dość ~~przemad~~.

A ~~tego~~ oręż powołuj. w niewod. oręż. zjedn. ~~wszystkie~~ ~~sidemi~~ ~~jest~~ ~~wiele~~ ~~Tod~~ ~~Leon~~ XIII sob. Leon XIII przez swoj. encykli: ore spraw: że pomieraw jego wyjąt. stanow: który zajmu. jako Namiest. Chry: jest drugą wyrażeń. ~~o~~osobisto: nauk. ego:

Bo też każd. encykli jego jest wielk. rdzenie: omawi. przez wszyst. każ. nosi na sob. ~~wyjątkowe~~ ~~cechy~~ znamię ducha niezwykł. wrażli. którym z wyżyn czystej. prawdy bada każ. ponęce. serc i każ. potrzeb. umysł. Leon XIII nie tylko jest wielk. ~~pap~~ papież. lecz najszczytniej z filoz:

Czy mówi o podwali. państ. i porząd. władz świeck., czy wyjaśn. natu. małżeń. lub bada istot. wolno., czy prawi o życiu chrz. oraz obowiąz. obyw. i o wolnomular. lub chrześcij. demokr. zawsze przedsta. te proble. jako mające ~~filoz. podstaw na zasad. i na tle współczes. potrzeb~~ rozwiąz. swoje w filo. chrześc.

Już od młodo. wyrobi. ks. filozo. a jako ~~drugorzędn.~~ encyklik. pewne wyjaś. miło. do niej w świeck. i duchow. a zost. papież. już w drug. roku ogłos. ona wspan. encykl. o potrzeb. odnow. wiedz. na zasad. filoz. Św. Tom.

Wiado. jakie wraż. wywarła ona na umysł.; jakie polemi. wśród uczon. stoj. po za Kościo., jakie entuzjaz. u wierz.; jakie niedług. ale częst. i stąd wrac. u niewierz.

Jedn. te encykli. były tyl. przygot.: stud. filozof. który z natu. rzeczy przedewsz. interesow. zakł. nauko.: zost. w związ. z Kościo. bo dla nich były w pierw. rzęd. przezna.

Ale nieba. wśród szeregu encykl. okaz. się, iż wszys. rozkłady jak filo. chrześc. zastoso. może do najżywotn. proble. życia i orga. ludz. Żaden filo. jest pierwsz. rzeczą w życiu i rozwiąz. zagad. polity. społecz. obchod. z blisk. los przeznacz. człowieczeńst.

Zaby. się do tej przez Leon XIII
u pierwszy. młodzień. zapał. a przeciw. świeżo. umysł. dość powied. że miał lat 81 gdy pisa. encykli. o kwest. robotni. a 84 gdy ogłosi. jedn. zost. o demokr. chrześ.

a chociaż encykli. żad. nie jest wykład. filoz. może jedn. z Leonow. utwo. ~~wspan.~~ jasnej a konkr. ideał. teor. ~~pracy~~ polity. społ. obejmuj. ~~przedziw~~ wszyst. głów. ~~niestety~~ nowo. z różnych społecz. przeszł. Z tych teor. wyjmuj. jedn. które dzisiej. niebo. stano. za najważn. kwest. socjal.: nastąpi. od począt. XIX. stul. europ. rewolucji: a był. tent. polity. i przejś. przyszło. kiedy wstrząs. całe, dzisiejsz. zmiany ustro. społecz.

Treść tej. proble: da się wyraz. w dwóch pyt.
1° Jak produko: najtańsz najwięk. ilo:
jak najlepsz ~~[illegible]~~ dobr. towa: ?
2° Jak ~~[illegible]~~. sprawiedl. produc: za
trud poniesiony ?.
Z dwóch tych pytań pierw. przy rozwoj. industr:
zbliż. się do mistrzowsk. rozwiąz: Produk:
wszelka przez doskonale. się rozwij. techni.
a w następst. zbyt produkto: Towar: w
wszech cząs. docho. do najdalszych. dzielni:
i może. przewidz. czas, gdz. przy udoskon: środk.
komunik. produkt. odległ. lep. lub lądu:
będ. się sprzedaw: tak samo a czas jak po
wszyst. punkt. ziemi w zadziw. obfit. i po
bard. umiark. cen. To niewątpli. przyspor.
wszystk. wygód i tatus. zabezpiecz. zaspok
potrzeb.
Ale drug. pyt. jest dale. trudn. do rozwiąz.
i stoi w odwrot. stosun. do pierw. Może:
bez przesa: twierdz. że jeśli wszyst. rost.
~~pozost. natural. biegu:~~ produk. będ. ciąg
rosła, tow. będ. tania: ale prod.:
będ. musieli przest. na coraz skromniej.
zysk: a stąd robotn: tak nazw. producen.
~~bezpośred.~~ odbior. coraz mniej. zapł:
Ci pośred. robot. będ. żyj. z tej płacy – a
oni jest więcej. Dla wszyst: zasto. w produk:
lub też dla osobi. niewoln: społeczn: robot.
będ: ubóst. coraz więc: a nie może przewid.
wyjść. z tej niedoli.
Dodaj. że do niedaw: nawet nikt nie zastano.
się ta kwest. przekon: że rozwój. stan. właśc.
ekonomicz: taki zwa: nieograni. konkur. i zwolen:
zmian: międzynarod. zamian: w celu. taki. lekar:
na wszystk. niewoli. Z drug. stro: brak. wło.
organiz: wolnj. gdzie. władza: w zmian.
produkt. aby z przyczyn: stał. się państw. społecz.
a była tak urządz: żeb wystarcz. na stars.
wyręczeni. wszyst. należ. do produk: Jednak.
wszyst. te wło: utrzym: w niektór. kraj. pewn
uległe: w ~~[illegible]~~ istnie: robotn. jednak. za
bezpiecz: wobec opornej klasy rządz. i wpływy. słuzy.

wielki przewrót w produk.: ustąpi. za mieszanie swych osobist. bez ze niebezpiecz. dla potrzeb państw. ~~[illegible]~~ i postępu cywiliz.

Ojciec św. podj. ten probl. z wielk. miło. dla ciemięż.: a z niezmiern. nam. sprawiedl.: dla porządku i chlebodaw.:

Stawia wym.: robotni. aby tem lepiej wydat. jego prawa. a ~~[illegible]~~ wyprowadź. (je) z obowi. pracy społecz.: Trzeba być [illegible] w [illegible] zdy (wznios.) swojej wydz. rozst. zadan. cywiliz.: Dwa listy paster.: o prawd. i fałsz. cywiliz. rzucił. na zaw. świetn. pomnik: jego [illegible] poglądu a miło. wszyst. któr. [illegible] pracy: Przypomi. że słowo któr. zało. w zaraniu Stwórz.: poddaj. sob. ziem. i ~~[illegible]~~ panuj. nie zost. nigdy odwoł. Chociaż po upad. pierw. czło.: panow.: nad przyr.: stało się uciążli. i odtąd. [illegible] w pocie czoła, pozost. praw. obowiązuj. a każdo. jest przyz. dla wszyst. [illegible] zbawcz. Tak nie mniej żąd. zdob. każ. korzyst z praw jemu przyzn. przez Stwórc. Dopó. człow. żyj. na ziemi, ma prawo i obowiąz. być jej panem. Taka jest wola Stwór. I w zapewnie. słow. Kości. Leon XIII owoc: który już wyd. przez człow. władz. cywili. na niej polega.

O święceniu niedzieli. –

Konferencya ewanielicka W. X. heskiego we Friedbergu przyjęła dwa wnioski:

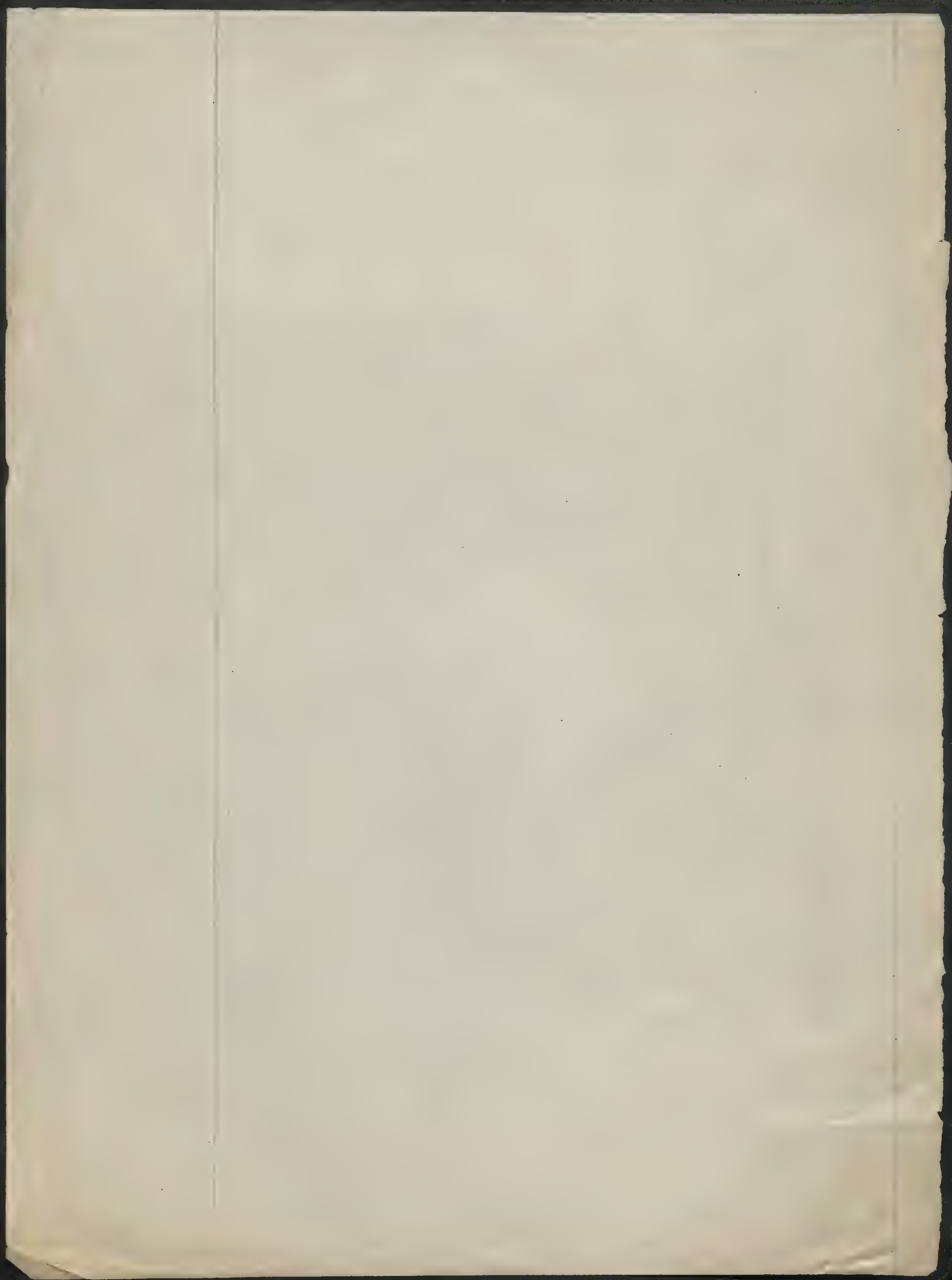
1, Chrześcijaństwo nie zna prawa święcenia niedzieli, jak to żydzi święcić musieli sobotę; ono chce święcenia całego żywota i pragnie, aby praca codzienna była także nabożeństwem. Mimo to z koniecznością cielesnego wypoczynku łącząca się potrzeba ogólna duchowego i zwłaszcza religijnego skupiania i wzmacniania się doprowadziła do regularnej czci niedzieli i nakłada ten obowiązek na chrześcian.

2. Chrześcijańskie obchodzenie niedzieli gorzje w nabożeństwie gminném, które będąc idealnem samouzobienieniem życia religijnego gminnego, przez pracę codzienną mniej lub więcej wstrzymywanego i tłumionego, działać ma ożywiająco i wzmacniająco na resztę życia i dawać ma religijny charakter nawet wszystkim niedzielnym, stosującym rekreacyi. –

Po niem: brzmi to głupstwo w sposób następ:

1, Das Christenthum hat kein dem jüdischen Sabbathgebot entsprechendes Sonntagsgebot, es will die Heiligung des ganzen Lebens u. auch die Werktagsarbeit soll ein Gottesdienst sein. Aber das mit der Nothwendigkeit leiblicher Erholung sich verbindende gemeinsame Bedürfniß geistl. u. besonders religiös. Sammlung u. Erhebung hat zur regelmäßig. Sonntagsfeier geführt u. macht sie den Christen zur Pflicht.

2, Die christl. Sonntagsfeier gipfelt im Gemeindegottesdienste, welcher als ideale Selbstdarstellung des in der Alltagsarbeit mehr od. weniger gehemmten od. gedrückten religiös. Gemeindelebens zugleich reinigend u. stärkend auf das übrige Leben wirken u. auch den als Erholung dienenden Sonntagsvergnügungen einen religiösen Charakter geben muß.

S. E. Mgr Gazzanillan Vesc. g. di Vanne

Palazzo Madama.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] że [illegible]

[illegible] nas [illegible]

[illegible]

[illegible] liberalnego [illegible]

[illegible] od dawna [illegible]

[illegible]

[illegible]

XXII [illegible]

XXIV [illegible]

[illegible] ergo, si nunc

~~[illegible]~~ [illegible] s. veritati

[illegible], [illegible] ita factum

[illegible]

5

[illegible]

... Pietro ... S. Albano

[illegible]

VII. [illegible]

[illegible]

IX [illegible]

[illegible]

X. [illegible]

[illegible]

[illegible]

Quo genere [illegible]

[illegible] e de anima [illegible]

[illegible] ita e de [illegible]

[illegible] ante sine cito [illegible]

[illegible] parent [illegible] sit [illegible] ego adhuc [illegible]

[illegible]

[illegible]

XXV [illegible]

[illegible]

- S. E. Mgr Desprez Arc. di Tolosa,
Via di S. Isidoro 18.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (causa [illegible]) [illegible]
l'atto dei quali [illegible]
è [illegible]. —

[illegible]

l'anima nell' [illegible]
Dall' anima [illegible]
[illegible] verità [illegible]
Noi [illegible], che [illegible]
[illegible] Dio, ma la [illegible]
[illegible] della ragione
non solo, ma [illegible]
assai [illegible]
Scrittura [illegible]

Tancredi: [illegible]
[illegible]
A provare in [illegible]
[illegible]
Di [illegible]
Di quanto [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

4

[illegible]

. . de [illegible] illae [illegible] dist-

[illegible] Aug. [illegible] 771. 29)

[illegible] fuerit aut [illegible] vel [illegible]

[illegible]; de aliis aut [illegible]

[illegible] non [illegible], quae aut

corpus [illegible] fuerunt.

[illegible]

A S. Mgr Devereux Veu [illegible]

Casa della Missione

Recogitate.

Quis patitur? Christus, Verbum, Sapientia Patris.
Quid patitur? Spinas, Verbera, Sputa, Crucem.
Pro quibus patitur? Pro nostra hominumque salute.
Cur patitur? Semper ne patiatur homo.
A quibus haec patitur? Ab amica stirpe suorum.
Haec quando patitur? Cum mage fortis erat.
Haec ubinam patitur? Medio telluris in orbe.
Quomodo, dic, patitur? Dicere nemo potest.
Fortis, amans, mutus, patiens, mansuetus obedit!
Sic patiente Deo, tu quoque disce pati
(Suffren)

Traduzione

Chi patisce, o Fedel?... Pensa: Egli è Cristo,
La Sapienza del Padre, il Verbo Eterno.
Che patisce? Ah! ripensa: un mal ch'è misto
D'estremo duolo e di penoso scherno;
Per chi patisce? Per lo gener tristo
Dell'uomo, cui destinato era l'Inferno.
Perchè patisce? Affinch'ei faccia acquisto
Del Ciel, cui lo creò l'Esser supremo.
Da chi patisce? Dagli stessi suoi.
Quando patisce? Dell'età sul fiore.
Come patisce? Esprimerlo non puoi.
Dove patisce? In mezzo al Suolo. O amore
Di Jesù, Agnel di Diò! Fedel, se vuoi,
A patire t'insegna un Diò che muore.

Rozkład

Filozofia ~~wobec~~ i potrzeby społeczeństwa

1) Znaczenie filozofii w rozwoju narodowym
   a) na polu nauki i wiedzy
   b) na polu literatury i języka
   c) na polu wymowy i życia publ.
   d) na moralność i religię.

2) Czy to, co dzisiaj za filozofię podawają, odpowiada tej czworakiej potrzebie?
   a) na polu wiedzy zupełny chaos –
   b) na polu literatury i języka zupełna dowolność
   c) na polu wymowy i życia publ. brak zupełny zasad
   d) na polu moralności, religii i.t.d. bezbożność.

3) Jakakolwiek z panujących filozofii przystąpi do społecznego zadania; czworaki ów rezultat pozostanie ten sam.
Przykłady
   a) Hegelianizm
   b) Materyalizm
   c) Pozytywizm
   d) Eklektyzm, Spirytualizm.

4) Ponieważ zadanie społeczne nie zostało rozwiązanem, powstaje pytanie, która filozofia podejmie się tego. Odpowiedź: jedyna filozofia scholastyczna:–
   a) na polu nauki i wiedzy – jedność
   b) na polu literatury i języka –
   c) na polu wymowy i życia publ.
   d) na moralność i religię –

5/ Ogromne te skutki osiągnięte być mogą równocześnie z drugiem, wskrzeszeniem Łaciny – świat się z tego śmiać będzie, ale interes Kościoła tego wymaga – [illegible] korzyści z Łaciny

a/ dla nauki
b/ dla literatury
c/ dla wymowy, życia publ.
d/ dla moralności, religii

6/ Łacina i filozofia scholastyczna powinny być wskrzeszane powoli przez biskupów; seminarya i szkoły do nich przygotowawcze powinny ważne to dzieło z wytrwałością przeprowadzić.–

Idea piękna.

Żaden wyraz nie uległ tak licznym nadużyciom, jak idea – ile razy nie umiano czegoś wysłowić w jasnym
i zrozumiałym sposobem, uciekano się do idei, aby za ich pomocą nadawszy mowie brzmienie uczone, prawie
filozoficzne, olśnić przynajmniej i porwać czytelnika, w razie że nie stawało sił aby go przekonać. Stąd wyraz
ten poszedł w poniewierkę; był często używany nabrał on znaczenie ogólne, blednące, tak jak długo w kursie
będące monety z czasem tracą herb swój i napis i przedstawiają jedno. Oznaczanie zwierają się powierzchni.
Tak i wyraz idea. Francuzi oznaczają przecież to samo, co przez pojęcie – nadali mu zatem znaczenie wcale
obszerne, stąd powszednie. Niemcy znowu schowali wyraz ten w garderobie filozoficznej i wydobywają go
tylko, aby ustroić weń różne przejrzyste, mgliste abstrakcje, które bez tego stroju nie mogły by się
ostać same, po wyjęto z niego wszystkie się w jakąś niepewną galaretę, zupełnie jak ślimak, gdy
go pozbawisz skorupy. Żeby więc uniknąć i pierwszego błędu i drugiego t. j. żeby wyrazowi nie na-
dać ani zbyt szerokiego, prawie dotykalnego znaczenia, ani go nie przekształcić na beztreściwą abstrakcję,
zobaczmy naprzód, co ojciec tego wyrazu pierwszy chciał wypowiedzieć. –

Platon opowiada gdzieś, że za życia doczesnego podobni jesteśmy do ludzi, siedzących w jaskini
i nie mogących ani powstać ani się obrócić. Za ich plecami u wyjścia do jaskini pali się wielki ogień
a między ogniem a ich plecami przechodzą rozmaite postacie. Cóż się stanie? osoby owe siedzące i nie
mogące ~~ani~~ obrócić się, nie zobaczą tych postaci przechodzących za ich plecami ale zobaczą cień ich, rzu-
cony przez ogień na ścianę przeciwległą. Przed oczami więc ich drgających więźniów oświecona ściana, na niej pomyka
się rozmaite cienie, a więźnie nic więcej od nich nie widzi. – Tak i my ludzie w życiu doczesnem. Dookoła
nas wszystko się zmienia ale zmieniające się rzeczy nie mają więcej rzeczywistości od owych cieniów, tańczących
po ścianie jaskini, to co w nich jest rzeczywistość, więcej nie widzimy, tak jak więźnie w jaskini nie widzą
postaci przechodzących za nimi a będących sprawcami cieniów. Tak więc świat rozpadł nam się na dwie za-
pełnie oddzielne sfery: świat zjawisk i świat idei, pierwszy jest odblaskiem, cieniem niejako drugiego.
Tak mniej więcej Platon. Zobaczmy, czy rzeczywistość popiera jego ładne marzenie. –

Dookoła nas niezliczone mnóstwo różnokształtnych koni, wszystkim krótki żywot dostał się w udziale, co
rok część z nich zastępuje przyroda nowemi jednostkami. Pojedyncze jednostki te nie mają żadnego
znaczenia, gdyż przyroda hojnie niemi szafuje, ona nie żałuje indywidualności. Pomimo w tych co roku zmie-
niających kształtach jest coś trwałego, ogólny typ ich powraca bezustannie, i choć każdej jednostce małe
i liczne dodane do niego odmiany, jednak w każdej jego główne rysy są obecne. Tak więc powiemy, że
jednostki są cieniem przemijającym a typ ich, powtarzający się w każdej z nich, cieniem trwałem. Jest
to fakt ogólnie znany nikt jemu nie zaprzeczy. Ale jakże wyrazić typ ten ogólny?

Otóż myślenie nasze operuje wprost takiemi typami, wyraz koń oznacza nam abstrakcyjny typ zwie-
rzęcia tego gatunku. Ponieważ niepodobieństwo nazywać każdą jednostkę z osobna, bo wtedy liczba imion własnych była-
by nie skończoną i nie dającą się ogarnąć przez pamięć, oznaczamy każdą z nich przez imię gatunku, wytwarzamy
pojęcie. Pojęcie wyraża i mniej i więcej, niż imię własne – więcej, bo obejmuje wszystkie podobne jednostki,
mniej bo nie daje wszystkich przymiotów osobistych jednostki, lecz tylko ogólne jej rysy, wspólne jej z innemi.
Czyż stąd pojęcie to samo co idea. Myślę, że nie. – Idea platońska różni się tem od pojęcia, że jest pełnym
obrazem, pierwowzorem jednostek, podczas gdy pojęcie jest raczej oderwaniem od obrazu – różnica między niemi
taka: po jednej stronie stoi wypchany koń, najpiękniejszego z całego rodzaju – po drugiej szkielet
jego również dobrze zachowany – Cały koń będzie ideą swego rodzaju, i szkielet koń będzie jego pojęciem.
Taka różnica, jak między wykończonym obrazem a szybko nakreślonym szkicem. – Ale gdzież istnieją te
doskonałe wzory rodzajów obrazy, gdzie ~~nasz~~ je zobaczym – że pojęcie oderwane tylko istnieje w nas, w umyśle
naszym i ono nie zna żadnego wcielenia. Czyż idee, będące wzorem pojęć ~~...~~ uzupełnieniem, przybie-
rają [illegible] ich w ciało i żywe kształty, czyż one tylko w nas istnieją, czyż im gdzieś za światem odpowiada rzeczy-
wistość jakaś? Platon przyznawał drugie, a wielu ojców Kościoła poszło za jego twierdzeniem. Mniemali że już
przed stworzeniem świata istniały pierwowzory wszystkich mających kiedyś istnieć rodzajów i gatunków – u Boga,
jako treść jego Odwiecznego Słowa –

Z licznych tych idei obchodzi nas bliżej, idea piękna – czyż ona jest jedną z pośród nich, czy też wszystkim
wspólną – myślę, że drugie – mówimy piękno. Platon mówi o idei konia, świata, człowieka i t. d. ale idea
piękna jest niejako wszystkim tym szczególnym ideom wspólna, bo wszystkie są piękne –

Z drugiej strony idea piękna choć wszystkim innym wspólna, ma swoją osobną dziedzinę, w której panuje bez przeszkód – dziedziną tą są sztuki piękne, każda z nich inną drogą pielgrzymuje do piękna a rezultatem tej pielgrzymki, rodem niejako urodzonym są pojedyncze utwory piękna, różniące się między sobą, jak drogi, któremi je osiągnięto. Każdy utwór piękny jest jednostką, mającą udział w głównej idei piękna, która jest niejako jego rodzajem, tak jak pojedyncze kwiaty, każdy osobno ma udział w idei kwiatu – Tak jak w świecie organicznym powiedzieć można, że idea każdego rodzaju, każdej familii stworzeń objawia się w niezliczonych jednostkach, które są jej urzeczywistnieniem, uosobieniem, tak samo idea piękna wcieliła się w niezliczone kształty, z których każdy jej wcieleniem, urzeczywistnieniem. Każdy więc utwór piękna posiada formę, która przemawia do naszych zmysłów, zmysły zaś są jedynym organem komunikacyi między naszem jestestwem a światem zewnętrznym. Ale nie wszystkie zmysły zdolne są nam odsłonić utwór piękny, dwa tylko używają tego przywileju, oczy i słuch. Wszystkie więc utwory piękna rozpadają się na dwa wielkie działy, z których jeden przystępny jest wzrokowi, a drugi słuchowi. Chcąc więc empirycznie studyować istotę piękna, zbierzemy jak najwięcej arcydzieł z obu działów, ustawimy je w właściwym porządku i zobaczymy, co między niemi wspólnego a czem się różnią od siebie. Wspólnem im jest, że objawiają ideę piękna, różnią się zaś tem, że pierwsze w przestrzeni, a drugie w czasie. Ponieważ zaś przestrzeń bez światła niczem nie jest, dla wzroku naszego wcale nie istnieje, a znowu czas bez rytmicznego następstwa pojedynczych części także niczem nie jest, powiemy że pierwsze objawiają ideę piękna za pomocą światła, a drugie za pomocą rytmu (światło daje nam miarę przestrzeni, rytm zaś miarę czasu) – stąd stoją po jednej stronie sztuki światła – architektura, rzeźba i malarstwo – po drugiej sztuki rytmu – muzyka, śpiew, poezya – Podział ten jest czysto empiryczny – zważyliśmy utwory które powszechnie uchodzą za piękne, i ustawiliśmy je w pewne grupy.

Nie powiedzieliśmy jednak dotąd, co to piękno – oczywista rzecz, że to abstrakcya oderwana od pojedynczych pięknych utworów. Żeby jednakże oznaczyć, który utwór jest piękny, a który nie, nie dość przypatrywać się utworom pięknym czyli przedmiotom piękna, trzeba także zastanowić się nad podmiotem piękna, a tym jesteśmy bez wątpienia my sami. Otóż, co się dzieje z podmiotem naszym, wobec pięknego utworu? zwyczajny człowiek na to odpowie, że nas zachwyca – myślę, że nie potrzebujemy lepszej odpowiedzi – Nikt w prawdziwym utworze piękna nie powie, że przyjemnie mu się podoba, lecz że nim zachwycony. Ale cóż znaczy, być czemś zachwyconym? nic innego, jak zapomnieć o sobie jako jednostce, o całem położeniu swojem dziennem i stosunkach szczegółowych, a dać się porwać przedmiotowi pięknemu. To zaś tylko możliwem jest w jednym razie – jeżeli ma nas zaś absorbować zupełnie potrzeba aby posiadało główny przymiot naszego jestestwa – nasze jestestwo jest przedewszystkiem w sobie jedne i zupełne, wszystko więc co ma zawładnąć naszem jestestwem, powinno posiadać przymiot ten sam – Gdy się zastanowimy bliżej nad utworami piękna, zobaczymy, że każdy z nich składa się wprawdzie z wielkiej liczby części, ale że nad wszystkiemi częściami panuje jedność, zamykająca je wszystkie w całość harmonijną. To uczucie całości w sobie zupełnej i skończonej wywołuje w nas zachwyt, towarzyszący niechybnie każdemu utworowi piękna. Któż bowiem nie zna błogiego stanu, w który popadamy, razem bez zewnętrznej a pozór przyczyny – czujemy się wesołymi, wzdychamy lekkiemi, całe ciało opanowuje jakieś uczucie zdrowia i siły, wydaje nam się niejako w równowadze, że nam dobrze zupełnie, wtedy na chwil kilka zatrzymuje się niejako jestestwo nasze, myślenie i wyobraźnia, bo gdy w błogiem usposobieniu wzbudzamy myśleć lub marzyć, w których wyrazimy się znowu na nowo na każdej łodzie i pędzimy naprzód, gnani wichrem nałogów – lecz gdy zacznie zaniechać myśleć lub marzyć, wtedy każda się zmieni, wtedy myśl każda, obraz każdy wywołuje całe nowy szereg – a wtedy ów błogi stan równowagi szybko się ulotni, duch przyjmuje na nowo, porusza się i rozbija, zaś rozmiłowany upada sam w sobie, żeby odetchnąć cokolwiek – ale to odetchnięcie po zmianie w czem już nie podobne do pierwszego błogiego stanu, człowiek uraz w sobie, jeżeli nie przyszłość trawiąca, to owoc niezupełny – Otóż błogi stan fizycznej i duchowej równowagi, trwający zwykle tylko chwil kilka, wzrasta w potęgowanych wymiarach, gdy urzędnik przed pięknym obrazem lub posągiem – wtedy zaraz zapominam o doczesności o sobie nawet, myśl twoja zatrzymuje się, cała dusza przemieszcza się w oko niejako i patrzy, a nic się mocy jasności patrzącego oka. Jest to stan, którego doznawali wybrani pańscy, gdy zatopili się w Bożej miłości, i niemie mówiąc, nie myśląc nie marząc w niej niejako utonęli wzrokiem ducha – jest to zachwyt błogosławionych, ale w mniejszym stopniu – podobnie tak się dzieje z nami tylko wobec arcydzieł światła – arcydzieła rytmu wcale inaczej nami miotają. – Oprócz zachwytu spokojnego jest zachwyt niespokojny –

Duch ludzki objawia się przedewszystkiem w dwóch równoległych, choć ściśle od siebie odgraniczonych ~~[illegible]~~ dążnościach: w myśleniu i wyobraźni; między niemi jako łącznik występuje widzenie. Widzimy konia przed nami stojącego, wyobrażamy go sobie takim, jakim się nam wydaje, a chociaż sposób, jakim odbywa się wyobrażenie rzeczy zewnętrznych, wiele jeszcze pozostawia wątpliwości, sam akt jednak widzenia wyjęty jest nad wszelką wątpliwość. Jest faktem, że każdej rzeczy zewnątrz nas, gdy ta rzecz wchodzi w obręb naszych zmysłów, odpowiada obraz jakiś, który nawet po zniknieniu rzeczy długo jeszcze może pozostać w pamięci. Przecież nie mniej faktem pewnym, że ten sam duch nasz, który z danych wrażeń zmysłowych układa w obraz i później także obraz wysnuwa zewnątrz siebie w przestrzeń, że także duch tworzy podobne obrazy bez żadnych danych zmysłowych. Czasem te obrazy podobne są w głównych rysach do gatunków i rodzajów ziemskich, czasem tak dowolnie i śmiało skombinowane, że tylko w cząstkach swoich przypominają stworzenia świata zewnętrznego, w całości zaś zupełnie się różnią od spostrzeganych rzeczywistości. Otóż z tą samą łatwością, co duch nasz widzi konia rzeczywistego, wywoła on w sobie obraz idealnego konia, który w ogólnych rysach przypominać będzie prawdziwego, w szczegółowych zaś zupełnie dowolny przedstawia układ. Obok tego z większą jeszcze łatwością obrazujemy pojęcie konia – wiadomo zaś, że pojęcie konia jest zbiorem różnych ogólnych przymiotów, oderwanych od jednostek, a chociaż nie ma wątpliwości, że i każdemu pojęciu towarzyszy w wyobraźni naszej obraz jakiś ogólny, to jednak nie mniej pewna, że obrazy te, mianowicie podczas mówienia, tak niezmiernie, tak szybko po sobie następujących, że prawie o nich nie wiemy. Zresztą pojęcia nasze są często tak oderwane i tak przerozmaite, że wyobraźni naszej ~~prawie~~ nie sposób pędzić za myśleniem, i podczas gdy ona się trudzi, żeby z umysłowych materyałów utworzyć obraz jakiś, już przybyły nowe, również przerozmaite i delikatne, tak iż nie dokończywszy pierwszej roboty, zabiera się do drugiej, a i tę porzucamy dla [illegible], do trzeciej, i stąd wydaje nam się, że wyobraźnia czasem wypoczywa podczas myślenia, chociaż jest to iluzya powstająca stąd, że nie widzimy owoców jej pracy.

Estetyka jest gałęz. filozo: bo wszędzie i zawsze przebywa w krainie ducha. Wyraz czy nazwa jej bard. niezręczli. bo źle ozna. istó. tej nau. Al. Gottlob Baumgart stworz. tę nazwę - Odno. się do istni. czy oglądan. zmysło. Ale choć dzieło sztuki nale. do zjawisk zmysło. isto. jedn. jego nie należ. do niedo Lepsza jest nazw: filozofia sztuki -

Sądz. że jej przedm. jest piękn; ona zat. niejako teor. piękna. Ale filozo. sztu. nie jest ~~teor.~~ piękna, bo choć piękno przeby. w sztu. i nale: do duszy ożyw. sztu. jednak jej nie wypełni. Jest w sztu. jeszcz. treść inna. Ów przesąd zepsuł całą nau; zepchnął jej z filozofi. stanowis. na empiry-psycho-

Wyr. piękny należ. do zwa: (przezad.) popular. świadomo. a w nasz-pojmow. zewn. występu. jako orzeczen. czyli jest wyr. nasz. sądu a sąd ten wydaw. przez nasz smak. Ale czem powodz. się (kieru. się) ten sąd? Wprzód. jest trywial. wyr. mówien: de gustibus non est disputand. Ale to zdan. nie moż. odnosić się do dziedzi. piękn, nie moż. tam mieć żadn. znacz. W niej sąd indywidual. ma tyl. wted. jak. znacz. jeż. ma warto-obiekty. Powód zaś ogólny. smaku, wedł. który każdy. wydaw. swoj. sądy, zwykl. mieści się w subjekt.

Piękn. nazyw. nie to, co jest pozbaw. interes. lecz to, co zwrac. na sieb. uwag., zwraca się do umysł. a w nim wywołu. świadomo. jakieg. upodoban. Coś jest piękn. znaczy. tedy przedewszyst. że coś się podob., że się mnie podob. – i to z własn. doświadcz. to wiem, że rzecz ta zrobiła we mnie wrażen. Ale co we mnie drażni wrażen. Przedn. powód (istotny), że rzecz. się interesuj. jest koniecz. zaspok. potrzeb. zat. interes prakty. – maj. pod-party w życiu prakty. – jest to w wielu jedność zasad. dominuj. Ale taki inter. może obudz. rzecz które wcale nie wywoł. szczeg. upodoban. Skąd zat. bierz. się owo upodoban. które obejmuje interes ludzi, odryw. zupeł. od rozważ. tego co koniecz. Odpow. na to pyt. dale trudniej. od zen. pyt.

Baumg. i uczn. jego następ. zajęli stanowis. że to upodob. w każd. raz. jest zmysło. natur., dla tego przenosi. sąd smaku do sfery zmysło. – poznaw. przekazy. go ozdom, wzorom i wyobraż. w który. najw. objaw. się zmysłowo. Są rzeczy, do któr. wyobraż. tyl. docho. się przez pracę – inne znowu, choć również na wewnęt. urozmaicen. dają się łatwo wyobraz. z własnej, w nich przebywaj. i wyrywaj. zdolno. W tem ma leż. upodob. estety. Także Kant poleg. na tem stanowis. badań Baumgart.

Lekcya Ia

Defin. sztu. jest właściw. defin. piękn: bo piękn. jest przedmio. sztu. Czy dzie. sztu-wyko: jest dłut. w marm. czy pędzl. na płótn. czy smycz. na strun. skrzyp. zaw. jedn. mian. odróżn. je od inn. dzieł ludz: nazyw. je piękn. Cóż znacz. ten wyr:?

Libelt, Estetyka (Filozofia i Krytyka T. IV) czy: Umnictwo Piękne. Część ogól: 79:

Myśl boska, która w wnętrzu ducha odbijając się świeci mu światłem, jemu tyl. samemu dostępnym, ta myśl przelewa się w słowo, w ton, w farby, w kamień i t.p. przerabia materyał martwy w formę sobie odpowiednią i świeci i przegląda się w tym materyalnem istnieniu do zmysłów naszych.

To działanie ducha nazywamy sztuką; zaś harmonię znaku i znaczenia, jedność formy i treści w materyale zewnętrznym nazywamy pięknem; dzieło nakoniec, będące wyrażeniem piękna sztuką piękną albo dziełem pięknem. Piękno zatem jest ideałem w rzeczywistości i t.d.

Kremer: ~~Istota~~ artyst. piękno. to ma do sieb. iż w pojedyń. jednostko. dziele sztu. przedstawiając jedną, jednostko. indywidual. jestest. widzimy tylko jedną ze szczegóło. idei, atem zarazem chociaż nie wprost owa całość ogół. ideę i ideę ideów będą. całość prawdy, któr. owa szczegół. idea jest jedynym z wielu promie.... W tako. dziele (t.j. artyst.) duch i natu. ogół i jednostkowo. treść i for. wewnętrz. i zewnętrz. i artyst. są spojone. iż się wzaj: przenika. i stanow. jedność. całość (Grecya staro. i jej szt. zwią. rzecz. Pozn. 68. p. 89)

Isto. piękn: ~~powinnyś~~ się dać określ. jak każ. inna praw. Moż. ją przyjąć goto.
z jakiej. syst. filoz. albo też sami ją wypal: W pierw. raz. niebezpie: że defin.
może być jednostr: lub nawet błędn: w drug: że jej wcal. nie znajdzie: Ale to drug.
niebezpie. mniej. od pierw. Bo lep. nie mieć żadn. defin. niż błędn. A pot. nie jest
tak trudno odpowiedź znosić defin. Bowiem tow: defin. Oznacz. główn. znamion. po
któr. moż. rzecz jak. pozn. a te znamio: stanow: isto: rzeczy, przez nie rzecz jest taka
jaka jest. Aby zaś defin. nie stała się zbyt dług. a tem sam. bezużyte: wystar.
pod. rodz: do któr. rzecz jaka należy i pewn. ~~cechy~~ cechę. za pomo. któr. rzecz wyróż.
się od inn. rzeczy należą. do tej. rodz: Przykł: Łabędź jest ptak. pływaj:

Defin. piękn: ~~ostatn~~ jest przez to utrudn. że piękn. nie jest ~~abstr.~~ przedm,
bez przymio. rzeczy; mówi: utwór. piękn. obraz piękn: wiele piękn. i t. d. Jakże określ.
ten przymio? do jak: rodza: należy piękn: czy potrafi powiedz: piękno jest tem
lub owem? tak jak mówi. np. białość jest kolor: lub prędko. jest ruch?
Aby odpow. na to pyt: weźmy ~~ost.~~ coś piękn. np. utw. piękn. któr. nas teraz
pociesza. obcho: i zapytajmy co rozum: przez który kol. z nich, np. malar:
jakiś, który ~~(?)~~ jest. Cóż robi ten, co maluje. lub rysu? używa: nasła: pędz. lub ołów. ~~coś~~ kształt,
Lipsińsk: wyjść przez: z kości. Św. Barb:

Uwagi nad tym obraz. mnogół.

Cóż. sam obra: dowodz. ńeby. artys. że chcia. naśladow. jak: kształt. rzeczyw.
istniej: to zna. jak. zabrał się do swoj. obra: ustawi dwo: Zamie artys. zarys.
malow: obraz, zbiera mater: a zbier. go przez studyow. rzeczywisto.

Ogla: fasadę kości. pot. ulicę, wszy: pot. ćwa: ludzi: pod. przedmio: nie.
gołęb. Im więc. będ. oglądać im więc. studyo. rzeczyw. przedmio: tem lepsz. będ. obr.
Po tych uwa: mogłoby się zdaw. że sztuk. piękn: odtwarza rzeczywis: i że isto: piękn.
jest w naśladow.

Ta defin. byłaby jedn. ~~wyjąt~~ niekompletn: a więc fałsz: Gdyby w sztuk. piękn.
chodzi. tylko i naślad. dokład. rzeczywis: byłaby fotogr: lub odlew gipsu: dzieł.
artyst: a tego nikt nie powie.

~~Dowód~~ Dzieło. np. nie starz. się nowo. o to, aby naśladow. wiern: przez Potock: na Wawe.
w ~~sztuk~~ piękn. chodzi. tyl. o wier. naśladow: byłby przez wyzi: Leona ~~XIII~~ ~~rzeźb~~.
tym razie. każ. utwór. obdarzo. gust. powie. że to obrzydliw: a ~~(?)~~ prawdz. prawdziw.
dzieł. sztuki piękn.

Inny przykł: z powieś: – Marya Rodziewicz – przy całej sztu. wszy. moż. wszy. wiele nowy wypowiedz. dwu wierbed. w życ. codzien.

Teże: więc w sztu: piękn. nie zbrodz. o wiem. portow. niemożli: a jedn: jak wszy: się rodz: żad. sztu. piękn. nie może nie naśladow. niemoż: pierwsz. przykł: co więc zostanie naślad: i w głęb. stopn.?

Wiec bello. wys: sztuka wzrow: wedł. przed wzor: Dajmy na to, że głodn: Apoll. Belw. odlew. z gipsu: Nowy. nie żąd: aby odrysow: w tej sam. wielk: Byłoby to wszystk: niepotrzeb: Kied. wszy wys: będ. dobr? Kiedy przyp: będą te same.

III	IV.	V.
…eches. 6.	Max. Taurin. serm. 5 in Natal. Apostolorum.	Ex aliis scriptis

… Simonis errore, par…
…rum illam calamita…
…trus et Paulus, cum es…
…cclesiae, et ostentan…
… Simonem statim extin…

Sed videamus causam quare ista perpessi sunt: scilicet quod inter cetera mirabilia etiam magum illum Simonem orationibus suis de aeris vacuo praecipiti ruina prostraverunt. Cum enim idem Simon se Christum diceret, et tamquam Filium ad Patrem

…licaret Simon in …urum,

assereret volando se posse conscendere,

…emonum in aerem …ess et sublatus:

atque elatus subito magicis artibus

sublimis, in caelum se ascendere dicens,
unde illis bona suppeditaturus esset. Populo illi, veluti Deo, acclamante optima;
attollens ego manus in caelum tota mente supplicabam Deo, ut, per Jesum Christum Dominum frangeret scelestum illum, et daemonum vim labefactaret, in fraudem et perniciem hominum illa utentium; illumque perfractum non occideret, sed comminueret. Tuncque Simonem intuitus: Si Dei, inquam, homo ego sum, Apostolus vero Jesu Christi verus, doctorque pietatis non erroris, cuiusmodi tu Simon: impero improbis virtutibus apostatis pietatis, quibus vehitur Simon magus, ut remittant suas vires; et ab alto hic decidat in risum eorum qui ab ipso decepti sunt.

flexis genibus servi
cordiam ostendentes,
Jesus: Quod si duo e
senserint, de quacu
petierint, fiet ipsi
hoc telum per orati

III

s servi Dei, et con-
dentes, de qua dixit
i duo ex vobis con-
quacunque re quam
t ipsis: concordiae
r orationem emitten-
tes in magum,

IV

volare coepisset:

tunc Petrus fixis genibus precatus
est Dominum, et precatione facta,

V.

I

Clemens. Consti. lib. 6 cap. 9.

Romam Simon cum venisset, Ecclesiam vehementer perturbavit, multos evertens atque in suam adducens sententiam; gentes vero commovebat magicis artibus. Itaque quadam die in theatrum in meridie processit, iussitque suis operis, ut me in theatrum arriperent,

pollicitus se in aere volaturum.

Cumque omnes hac de re erecti essent ego seorsus orabam.
Itaque sublatus a daemonibus, volabat,

II

Arnob. advers. Gent. lib. 2.

Viderant enim (Romani scilicet) cursum Simonis magi, et quadrigas igneas Petri ore difflatas, et nominato Christo evanuisse

Cyrillus ca

Dilatato autem
amicorum bono
tem correxit, P
sent praesides E
tem sese iustum
xit.

Cum enim prae
caelos se ascens

et vehiculo da

IV

V

…in terram. Nec …nim erat qui claves …tabat. Non est mi… …n erat, qui in tertium …rat, et in paradisum … verba, quae non licet

vicit magicam levitatem.

Prior enim ascendit ad Dominum oratio, quam volatus, et ante pervenit iusta petitio, quam iniqua praesumptio: ante Petrus in terris positus obtinuit quod petebat, quam Simon pervenerit in caelestibus, quo tendebat.

…depresserunt eum, …Deum,

Tunc igitur Petrus velut vinctum illum de sublimi aere deposuit, et quodam praecipitio in saxa illidens, eius crura confregit,

Theodoret. haeret. fabul. lib. I cap. X.: omnibus Romanis videntibus, (Petrus) eum ex magna altitudine deturbavit. — Sulpicius Severus hist. lib. 2: delapsus (Simon) in terram disruptus est. —

…s detrudendum.

I

II

III

III

IV

V.

Et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, subito ambulare non posset; et qui pennas assumpserat, plantas amitteret. Sed ne forte hoc mirum videatur, quod magus iste praesente Apostolo per aerem aliquandiu volitaverit, hoc patientia Petri fecit: permisit enim illum sublimius ascendere, ut altius caderet: voluit eum in exelsum levari ad conspectum omnium, ut ruentem illum de excelso oculi omnium perviderent. Haec igitur iniquitatis est elatio, ut in altum se ferat, in sublime se erigat: sed sancta oratio omnem humiliat superbiam, et universam deiicit vanitatem.

I

II

III

deiecerunt illum
mirum est: Petrus
regni caelorum, po
randum: Paulus eni
caelum raptus
et audierat arcana
homini loqui.

Cumque haec dicerem, desertus virtutibus Simon, cum magno fragore corruit, vehementerque concussus fregit coxendicem, et pedum talos:
clamorque plebis ortus est, quo ferebatur unum Deum esse, que iuste Petrus nunciaret tantum veritate fretus, multique ab eo defecerunt.

Viderant, inquam, fidentem diis falsis, et ab iisdem metuentibus proditum, pondere praecipitatum suo, et cruribus iacuisse perfractis; post
deinde perlatum Brundam, cruciatibus et pudore defessum ex altissimi culminis se rursum praecipitasse fastigio. Quae omnia vos gesta neque scitis, neque scire voluistis, neque unquam vobis necessaria indicastis.

Ex aere in terram
qui se appellabat
deinceps ad infero

Arnob. advers. Gent. lib. 2.

Viderant enim [Romani scilicet] cursum Simonis magi, et quadrigas igneas Petri ore difflatas, et nominato Christo, evanuisse. Viderant, inquam, fidentem diis falsis, et ab iisdem metuentibus proditum, pondere praecipitatum suo, et cruribus iacuisse perfractis; post deinde perlatum Brundam, cruciatibus et pudore defessum ex altissimi culminis se rursum praecipitasse fastigio. Quae omnia vos gesta neque scitis, neque scire voluistis, neque unquam vobis necessaria indicastis

Cyrillus cateches. 6.

Dilatato autem Simonis errore, par amicorum bonorum illam calamitatem correxit, Petrus et Paulus, cum essent praesides Ecclesiae; et ostentantem sese iustum Simonem statim extinxit. Cum enim praedicaret Simon in caelos se ascensurum, et vehiculo daemonum in aerem esset sublatus: flexis genibus servi Dei, et concordiam ostendentes, de qua dixit Jesus: Quod si duo ex vobis consenserint, de quacumque re quam petierint, fiet ipsis: concordiae hoc telum per orationem emittentes in magum, deiecerunt illum in terram. Nec mirum est: Petrus enim erat qui claves regni caelorum portabat. Non est mirandum: Paulus enim erat, qui in tertium caelum raptus fuerat, et in paradisum, et audierat arcana verba, quae non licet homini loqui. Ex aere in terram depresserunt eum, qui se appellabat Deum, deinceps ad inferos detrudendum.

Clem. Consti.
lib. 6. cap. 9.

Romam Simon cum venisset, Ecclesiam vehementer perturbavit, multos evertens, atque in suam adducens sententiam; gentes vero commovebat magicis artibus. Itaque quadam die in theatrum in meridie processit; iussitque suis operis, ut me in theatrum arriperent pollicitus se in aere volaturum. Cumque omnes hac de re erecti essent, ego seorsus orabam. Itaque sublatus a daemonibus, volabat sublimis, dicens in caelum se ascendere, unde illis bona suppeditaturus esset. Populo illi, veluti Deo, acclamante optima, attollens ego manus in caelum, tota mente supplicabam Deo, ut per Jesum Christum Dominum frangeret scelestum illum, et daemonum vim labefactaret, in fraudem et perniciem hominum illa utentium; illumque perfractum non occideret, sed comminueret. Tuncque Simonem intuitus: Si Dei, inquam, homo ego sum, Apostolus vero Jesu Christi verus, doctorque pietatis, non erroris, cuiusmodi tu Simon: impero improbis virtutibus apostatis pietatis, quibus vehitur Simon magus, ut remittant suas vires, et ab alto hic decidat in risum eorum qui ab ipso decepti sunt. Cumque haec dicerem, desertus a virtutibus Simon cum magno fragore corruit, vehementerque concussus

fregit

coxendicem, et pedum talos: clamorque plebis ortus est, quo ferebatur unum Deum esse, quem iuste Petrus nunciaret tantum veritate fretus multique ab eo defecerunt.

Maximus Taurinensis
serm. 5 in Natal. Apost.

Sed videamus causam quare ista perpessi sunt: scilicet quod inter cetera mirabilia ~~etiam~~ magum illum Simonem orationibus suis de aeris vacuo praecipiti ruina prostraverunt. Cum enim idem Simon se Christum diceret, et tamquam Filium ad Patrem assereret volando se posse conscendere, atque elatus subito magicis artibus volare coepisset: Tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, et precatione facta, vicit magicam levitatem. Prior enim ascendit ad Dominum oratio, quam volatus, et ante pervenit iusta petitio, quam iniqua praesumptio: ante Petrus in terris positus obtinuit quod petebat, quam Simon perveniret in caelestibus, quo tendebat. Tunc igitur Petrus velut vinctum illum de sublimi aere deposuit, et quodam praecipitio in saxa illidens, eius crura confregit, et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, subito ambulare non posset; et qui pennas assumpserat, plantas amitteret. Sed ne forte hoc mirum videatur, quod magus iste praesente

Apostolo per aerem aliquamdiu volitaverit, hoc patientia Petri fecit: permisit enim illum sublimius ascendere, ut altius caderet: voluit eum in excelsum levari ad conspectum omnium, ut ruentem illum de excelso oculi omnium perviderent. Haec igitur iniquitatis est elatio, ut in altum se ferat, in sublime se erigat: sed sancta oratio omnem humiliat superbiam, et universam deiicit vanitatem.

S.S. Nerei et Achillei etc.
Martyrium.

Cum igitur in ea insula exularet, adessentque ei Nereus et Achilleus erant illic etiam duo malefici, Simonis Magi discipuli, Furius et Priscus, propter artes magicas eo relegati. Hi magicis praestigiis pene omnes insulae incolas eo adduxerant, ut Simonem Magum ceu filium colerent, Petrum autem Apostolum praeter meritum inimico in illum animo fuisse sentirent. Opponebant autem se illis Nereus et Achilleus, dixeruntque hominibus in insula illa degentibus: Marcellum nostis, Marci praefecti Urbis filium? Responderunt illi: Ecquis vero illum ignoret? Nereo rursus et Achilleo dicentibus, Admittitis ne huius de Simone et Petro testimonium? aiebant: Nimis ille delirat, qui tanto viro fidem adhibere non vult. Nereus et Achilleus dixerunt: Date ergo hoc saluti vestrae, ut donec illi nos scribamus, et ille nobis respondeat, ab horum vos doctrina subducatis. Ubi autem nos scripserimus, eligatis unum ex vobis, qui epistolam nostram ad eum perferat, quam nos quidem vobis praesentibus cupimus recitari, sicut et illius responsum. Nerei autem et Achillei epistola haec est:

Nereus et Achilleus servi Christi Iesu, fratri et condiscipulo Marcello aeternam salutem. In Pontiae insulae ergastulum relegati propter nomen Domini nostri Iesu Christi, gaudemus quidem, sed gaudium nostrum perturbant Furius et Priscus, discipuli Simonis, qui propter artes magicas huc in exilium deportati sunt. Aiunt illi a culpa alienum fuisse Simonem, porro Apostolum Petrum sine causa eum execratum esse. Cumque diceremus nos insulae habitatoribus, ne commodarent eis fidem, memoravimus illustrem et idoneam personam tuam, quae possit scriptis ipsos efficere certiores cuiusmodi fuerit Simonis Magi vita, et quemadmodum, cum eius fueris discipulus, res eius omnes bene cognitas et exploratas habeas: quas oramus ut perscribere ne graveris, ut homines innoxii ab horum fraudibus et imposturis liberentur. Gratia Domini nostri Iesu Christi tecum.

Marcellus servus Christi, sanctis confessoribus Nereo et Achilleo: Lectis literis vestris, gaudio sum repletus, quod intelligerem vos in fide constantes esse, et pro veritate certare viriliter. Et quia scribitis obiectam Simonis innocentiam, retexam partim vitam illius, ut ex paucis caetera colligantur. Ego quidem, cum in eius me

disciplinam tradidissem, posteaquam animadverti hominem esse malignum, et infantium trucidatorem, itemque maleficum et profractorem, discessi ab illo, et me ad dominum meum St. Petrum Apostolum adiunxi: quem cum Simon magum(?) diceret, et populum Romanum eius odio inflammaret, derepente eo loco, ubi Petrum Simon insimulabat, vidua transiit cum multa populi frequentia, filium unicum efferens tristissima. Id ut vidit S. Petrus, ait ad populum Simoni credentem: Deponatis e feretro defunctum hominem, et qui eum excitarit, eius veram esse fidem sentiatis. Cum populus ita fecisset, Simon dixit: Si ego hunc vitae reddidero, num vos Petrum interficietis? Respondit omnis turba: Vivum eum concremabimus. Mox Simon daemonum opera id effecit, ut nonnihil moveretur cadaver. Eo viso, sublatis vocibus populus Simonem praedicat, Petro exitium minatur. At Petrus vix impetrato silentio, ait: Si vivit, loquatur, ambulet, cibum capiat, revertatur ad aedes suas. Si id non fecerit, non dubitetis fallacem esse Simonem. Tum una voce clamavit populus: Nisi id effecerit Simon, poenam, qua voluit affici Petrum, ipse luat. Simon vero iram simulans, fugere voluit: sed populus cum multa exprobratione eum detinuit. Porro Apostolus

Petrus ad caelum manus tollens, ait: Domine Iesu Christe, qui nobis dixisti: In (Mat. X, 8) nomine meo daemonia eiicite, infirmos curate, mortuos suscitate: excita puerum hunc, ut omnis haec turba cognoscat te esse Deum, nec alium praeter te: qui cum Patre et Spiritu sancto vivis et regnas in secula seculorum. Mox puer exurgens, et ad Petri Apostoli pedes se abiiciens, ait: Vidi Dominum Iesum Christum iubentem angelis, ut propter preces tuas me orphanum restituerent viduae matri meae. Tunc populus exclamans: Unus, inquit, est Deus, quem Petrus praedicat. Simon autem per praestigias caput canis sibi fingens, fugam capessebat, sed eum retentum cum populus vellet flammis comburere, Petrus ita dixit: Praeceptor noster docuit nos pro malis bona (Mat. V) reddere; effecitque, ut Simon dimitteretur. Is vero ut ad me venit, putans, me quid actum esset, nescire, canem ingentem ligavit ad aditum domus meae, dicens: Videamus, num sit pro more ad te ingressurus Petrus. Post horam unam veniens Petrus, signo crucis edito solvit canem, iussitque eum dicere Simoni, ut cessaret daemonum opera fallere populum, pro quo Christus sanguinem suum fudisset. His ego

visis,

accurri ad Petrum, eumque reverenter excepi in domum meam: porro Simonem cum cane expuli. Et canis quidem omnibus se blandum exhibens, solum Simonem persequebatur: cumque eum prostravisset, Petrus in Christi nomine praecepit ei, ne ullum corpori eius morsum inferret. Et corpus quidem non attigit, sed vestes adeo laceravit, ut nulla pars corporis tecta maneret. Populus vero, et imprimis pueri una cum cane eum insectantes, extra urbis moenia ceu lupum expulerunt: quam ille ignominiam non ferens, toto anno delituit. Postea Neroni commendatus est, qui eum in suam amicitiam admisit, homo improbus seipso nequiorem. Apparuit autem in visione Dominus Petro Apostolo, dicens: Simon et Nero, pleni malo daemone, adversu te cogitant: sed ne timeas: ego tecum sum, adiungamque tibi Paulum Apostolum cras urbem ingressurum, pariterque post menses septem cum Simone confligetis, eoque superato et in tartarum detruso, simul ad me victores pervenietis. Altera die venit Paulus Romam: quo autem pacto cum Simone congressi sint, cum vosipsi

coram

sitis intuiti, superfluo mihi visus sum apud vos velle referre: maxime cum S. Linus ad Orientis Ecclesias omnem passionis eorum seriem Graece perscripserit.

[redacted]

